

שם ביה"ס:
בית הספר הקהילתי-
ניסויי אזורי

ישוב:
עין כרם

תחום הדעת:
מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:
5 יחידות לימוד

סמל מוסד:
180018

כותבי התכנית:
ד"ר נעמי יוספברג,
אסף גפן, אסף שמיר,
ציפי ידידיה, יואב
אור, יפה בן לולו, רותי
גולדשטיין

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך אישור
אוקטובר 2014

ממודעות לפעולה

חינוך וקידום מעורבות חברתית באמצעות חינוך
בית ספר

תוכן העניינים

3	1. מבוא
4	2. רקע על בית הספר
5	3. סיבות והנמקות לתכנית
6	4. ייחודיותה של התכנית
7	5. מספר יחידות הלימוד של התוכנית
7	6. כותבי התוכנית ושותפיה
8	7. התלמיד וצרכיו
9	8. צוות ההוראה
12	9. החברה וצרכיה
12	10. התפיסה הרעיונית של התוכנית (הרציונאל)
	11. מטרות התוכנית
13	1. מטרת העל
14	2. מטרות אופרטיביות
	12. דרכי הוראה – למידה – הערכה
17	1. דרכי ההוראה
19	2. דרכי הלמידה
24	3. דרכי הערכה
30	4. הערכת התלמיד
	13. מפרט התכנים
32	כיתה י'
46	כיתה יא'
59	כיתה יב'
62	14. דרכי הערכה מסכמות
65	15. ביבליוגרפיה
74	16. נספחים

1. מבוא:

"במאה ה-20 היה זה אנושי להיות בלתי אנושי. עלינו ללמוד על הסכנה שבאדישות. האדישות גרמה במאה ה-20 לקטסטרופות גדולות, אדישות לרשע מאפשרת לרשע לצבור כוח. מה שלמדנו מהמאה ה-20, צריך להיות הצורך הבלתי מעורער למגר את האדישות.

ניסיתי כל חיי להגדיר את הגישה שלי לבעיה הזו, באמרי כי ההיפך של אהבה אינו שנאה, כי אם אדישות. ההיפך של חיים אינו מוות כי אם אדישות לחיים ולמוות. ההיפך של שלום אינו אלא אדישות לכיעור שבמלחמה וליופי שבשלום".

אלי ויזל

התכנית המוצגת בזאת "ממודעות לפעולה", הינה תכנית ייחודית לבגרות בנושא יזמות חברתית, המעודדת את התלמידים לנקוט עמדה וליזום מהלכים לצמצום העוולות החברתיות הסובבות אותם. התכנית פותחה בבי"ס האזורי- ניסויי עין כרם כחלק מתפיסת עולם הרואה בחיבור רגשי ומעשי בין עולמם של התלמידים לעולם הסובב אותם צורך בעל חשיבות עליונה. תפיסת עולם זו ומסגרת הפעילות שנבנתה לאורה - מכיתות ז' עד י"ב בנושאים אלו, הביאו גם להכרה בעין כרם כבית ספר ניסויי בתחום היזמות החברתית, מטעם האגף לבתי ספר ניסויים במשרד החינוך.

אנו רואים בתוכנית ייחודית זו את ראש החץ הערכי והמעשי ביישום הרעיון המרכזי, שהוא חיבור אמיתי בין בני הנוער לעולם הסובב אותם. אנו מצפים שתוכנית זו תאפשר להם לחזק את המודעות והרגישות לבעיות העולם שמסביבם, ולעבור ממודעות לפעולה.

במסגרת התכנית המוצגת בזאת התלמידים יידרשו לרכוש ידע ומודעות אודות הפערים הקיימים בחברה הישראלית, לבחור נושא מרכזי אחד בו ברצונם לפעול, להעמיק את למידתם בתחום הנבחר, ליזום מהלך ארגוני, טכנולוגי או אחר לצמצום הפער ולממש יוזמה זו בהתנסות אישית וצוותית. הבוגרים של מגמה נבחרת זו יהיו אזרחים מעורבים בני אדם בעלי יכולת להבין את המציאות הסובבת אותם, לנקוט עמדה ואף ליזום מהלכים לצמצום פערים אלו בשל ה"משקפיים" אותם הם רכשו בבית הספר.

אין כמו בי"ס עין כרם כמסגרת נכונה וראויה ליוזמה זו. בית ספר המאגד תחת כנפיו את כלל מרכיבי החברה הישראלית- תלמידים מיושבים מבוססים מאוד וכאלה פחות, תלמידים הבאים ממושבים וקיבוצים, ילדי פנימייה, ואחרים. בית הספר, שקיבל לאחרונה הוקרה

מטעם משרד החינוך על היותו מצטיין בתחום החברתי. תוכנית זו אמורה להמשיך בנתיב זה ולהציב לו שיאים חדשים.

2. רקע על בית הספר:

בית הספר עין כרם הוקם בשנת 1948 ע"י רחל ינאית בן צבי ככפר נוער חקלאי. מאז הוקם, עבר בית הספר מספר גלגולים ומשמש מזה מספר שנים כאחד משני בתי הספר התיכוניים של המועצה האזורית מטה יהודה ותושביה הינם תלמידיו. בית הספר נמצא תחת פיקוח המינהל לחינוך התיישבותי ובפועל הינו בבעלות המדינה.

בית הספר הינו שש שנתי, מכיל כ – 30 כיתות, 700 תלמידים וצוות של כ – 100 מורים. כל כיתות הלימוד מאוכלסות עד 30 תלמידים בכיתה.

בית הספר נותן מענה לכל צרכי התלמידים, לומדים בו תלמידים במסלול של מצוינות מדעית מטעם עמותת מופ"ת, תלמידי חינוך מיוחד ותלמידים בעלי יכולות רגילות בכיתות הטרוגניות בחטיבת הביניים ובמסלולים ייחודיים שונים בחטיבה העליונה.

הלמידה בביה"ס מבוססת פרויקטים ברוח עקרונות בתי הספר HTH בסן – דייגו – קליפורניה, ובית הספר שייך לצוות ההיגוי של המינהל לחינוך התיישבותי המקדם ומבסס למידה ברוח (Project Bass Learning (PBL).

בחטיבה העליונה, כל תלמידי בית הספר ניגשים לבגרות ואחוזי הזכאות של תלמידי בית הספר עולים משנה לשנה.

בית הספר הוכר ע"י גף הניסויים ויזמות של המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך כבית ספר מוביל ניסוי בנושא יזמות חברתית. כחלק ממסגרת הניסוי יזם צוות בית הספר תכנית ייחודית לבגרות בנושא יזמות חברתית – "ממודעות לפעולה".

אוכלוסיית התלמידים בבית הספר נמצאת בהלימה למגוון תלמידים המאפיינים את הפסיפס הישראלי: תלמידים מיישובים מבוססים, ישובים חלשים יותר, בני קיבוצים (מעלה החמישה, קריית ענבים, נווה אילן וקיבוץ צובה) ותלמידי פנימייה (פנימיית עין כרמית המנוהלת ע"י האגודה לקידום החינוך). בית הספר הוא בית לכולם.

3. סיבות והנמקות להגשת הבקשה לתוכנית ייחודית:

בלמידה הבית ספרית הקיימת היום, עוסקים תלמידי ישראל באופן חלקי בלבד בעולם שמחוץ לכותלי בית הספר – העולם האמיתי. בית הספר, כמוסד מחנך, שאמור להכשיר את תלמידיו לחיים אזרחיים מלאים, מספק באופן חלקי בלבד הזדמנויות לפתח כישורים מחשבתיים וחברתיים להם יהיו זקוקים תלמידיו בעולם של מחר. בנוסף, זיהינו אצל תלמידנו בלבול ערכי ומחויבות מועטה לחברה החל ממעגלים צרים ועד לזהות אישית ותרבותית רחבה יותר.

התוכנית נהגתה על רקע תחושת הצוות שלא ניתן להתעלם מהעולם הסובב אותנו: משבר אקלימי גלובלי, משבר כלכלי בינלאומי שפוגע במאות אלפי אנשים בעולם הראשון, השני והשלישי, פגיעה בתחושת הביטחון האישי והכלכלי, פגיעה באוכלוסיות חלשות (זרים, נשים, קשישים ועוד) וכן על רקע המחאה החברתית של 2011 שקראה ליתר מעורבות ציבורית וחברתית לפתרון מצוקות האזרח. מול גלי השינויים והמשברים שסובבים אותנו נתקלים מורי בית הספר לא אחת בחוסר מעורבות ואכפתיות של בני הנוער, כאשר חלק גדול מהם, גם במידה והנושא נוגע לליבם, חיים בתחושה שאין ביכולתם לתרום או להביא לשינוי כלשהוא במציאות. עם פער זה מבקשת התוכנית הייחודית להתמודד.

הסיבות הבסיסיות לבניית התוכנית הייחודית:

1. הסביבה הייחודית של בית הספר, המזמנת הכרות טובה עם הסביבה המגוונת של הפסיפס הישראלי.
2. ההכרה בחשיבות של "לעשות מעשה" בחלקת האלוהים הקטנה שלנו, חוויות הצלחה יגבירו רצון להשפיע ולשנות לטובת החברה הישראלית.
3. האמונה שבית הספר כיום חייב לעסוק בידע העולם, ובחיבור התלמידים לעולם שסובב אותם, זה שנמצא מחוץ לכותלי בית הספר. זו אמורה להיות מטרה מרכזית של מערכת החינוך בעולם בו הדמוקרטיה הפכה לערך יסוד חברתי יום יומי והעולם הסובב את התלמידים הינו עולם גלובלי, המשותף לכולם.
4. האמונה שלמידה תוך עשייה המחייבת מעורבות פעילה של התלמידים היא הלמידה המשמעותית.

4. ייחודיותה של התוכנית:

מטרת התוכנית הייחודית המוצעת, כמו גם מטרת הניסוי הבית ספרי, לטפח ולהכין את תלמידי בית הספר ובוגריו להיות אזרחים בחברה מקיימת שבה יגלו מעורבות אזרחית המבקשת לעשות שינוי ותיקון ושינוי סדרי עדיפויות. אנו שואפים שהבוגרים שלנו יעסקו ויטפלו בעולם בו הם חיים על כל בעיותיו ומורכבותו.

התוכנית הייחודית תפתח תלמיד שהוא יזם חברתי, תלמיד היודע לזהות צורך חברתי ולחפש פיתרון לבעיה שמצא. התכנית תזמן לתלמידים חניכה ולמידה בעולם האמיתי שמחוץ לבית הספר ובכך היא מהווה תכנית ייחודית ויוצאת דופן.

להלן מרכיבי התכנית התומכים בייחודיות זו:

1. פיתוח תוכנית בית ספרית המטפחת תלמיד יזם חברתי, מודע לסביבתו הפיסית והחברתית, מפתח עמדה אקטיבית כלפי בעיות חברתיות ומסוגל להתוות חזון ותמונת עולם רצויה (השינוי) באמצעות תוכנית עבודה לפתרון הסוגיות שהעלה.
2. התכנית תזמן תכנים לימודיים המעלים אתגרים סביבתיים וחברתיים בישראל ובעולם הגלובאלי.
3. דרכי ההוראה והלמידה יזמנו אפשרות להיות תלמיד חוקר, שואל שאלות, מאתר מידע ומומחים רלוונטיים וכן אנשים שחולקים חזון זהה.
4. דרכי העבודה בתכנית יחייבו עבודת צוות, יעמידו אתגרים העומדים בפני יזם, ואדם בעל יכולות ביצוע.
5. הלמידה בתכנית תאפשר ותזמין חידוד עמדות ערכיות כלפי הסביבה והעולם, הכוללות את ההכרעה על הפרשנות הייחודית של התלמידים.
6. התוכנית מיועדת לתלמידים בעלי אוריינטציה ומודעות חברתית, תלמידים המוכנים "לעשות שינוי" ללא קשר להישגיהם הלימודיים בתכנית הלימודים הפורמאלית בבית הספר. התלמידים יתקבלו למגמה בהתאם לרצונם, למחויבותם ונכונותם לקחת חלק משמעותי בתיקון העולם הסובב אותנו.

5. מספר יחידות הלימוד של התוכנית:

התכנית בנויה לאפשר לתלמידים להגיע ל 5 יחידות בגרות, מעשית ועיונית. התכנית תתפרס על פני שלוש שנים כאשר:

- בכיתה י' תכלול התכנית השנתית 90 ש"ל, ותזכה את בוגריה ביחידת לימוד אחת. התכנית בשנה זו תכלול למידה עיונית ויישום הנלמד באמצעות קיומו של משפט ציבורי מבוים על אחד הנושאים בהם מתקיים דיון ציבורי בחברה הישראלית. הנושא של המשפט ייבחר ע"י התלמידים מתוך רשימת נושאים שיוצגו בפניהם.
- בכיתה י"א תכלול התכנית 180 ש"ל, ותזכה את בוגריה ב 2 יח"ל. התוכנית בשנה זו תורכב מ- 60% עיוני ו 40% הובלת פרויקט מעשי במסגרת צוותית.
- בכיתה י"ב תכלול התכנית 180 ש"ל, ותזכה את בוגריה ב 2 יח"ל. התוכנית בשנה זו תורכב מ- 33% עיוני ו 66% הובלת פרויקט מעשי במסגרת צוותית ומגמתית.

6. כותבי התוכנית ושותפיה:

התכנית נכתבה ביזמתה ובעידודה של מנהלת ביה"ס הגב' ציפי ידידיה אליה חברו מורים בעלי עניין ונגיעה לנושא, מנהל החטיבה העליונה, הרכזת הפדגוגית, המורים המיועדים ללמד את התכנית והיועץ האקדמי המלווה את ביה"ס בתהליך הניסוי.

ד"ר נעמי יוספברג – חברה בסגל בית הספר, יועצת ומלווה את תהליך ה P.B.L (למידה מפרויקטים), בעלת תואר שלישי בפילוסופיה. מרצה בסמינר הקיבוצים בקורסים על זכויות אדם וצדק חברתי.

מר אסף גפן – חבר בסגל בית הספר, מרכז את הקשר עם הקהילה, יועץ אקדמי של הניסוי בשלוש השנים האחרונות. בעל תואר ראשון בהיסטוריה כללית וסוציולוגיה ותואר שני בסוציולוגיה, מדעי הארגון מהאוניברסיטה העברית. לשעבר חבר בצוות המכון הישראלי לדמוקרטיה, נמצא בלימודי דוקטורט במחלקה לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית.

מר אסף שמר – מחנך מורה להיסטוריה וגיאוגרפיה, רכז חברתי ומדריך מסעות לפולין. פעיל חברתי במסגרת תנועת הבוגרים של הנוער העובד ובמעורר, בוגר תואר ראשון בהיסטוריה וחינוך, תעודת הוראה – מכללת בית ברל. בוגר קורס מנהלי בתי"ס, אבני ראשה - מכללת בית ברל.

גב' ציפי ידידיה – מנהלת בית הספר, בוגרת תואר שני באוניברסיטת בן גוריון המסלול לתכניות לימודים. לימודי תואר ראשון אוניברסיטת תל אביב המסלול להיסטוריה של עם וארץ ישראל.

מר יואב אור - מנהל חטיבה עליונה. בוגר הפקולטה לחקלאות, אוניברסיטה העברית – רחובות. בוגר תואר שני במסלול "חינוך סביבתי", סמינר הקיבוצים – תל אביב.

הגב' יפה בן לולו – מורה לתושב"ע ואזרחות, רכזת פדגוגית. בוגרת תואר ראשון בסוציולוגיה, חינוך ותושבע - אוניברסיטת בר אילן. תואר שני בלימודי יהדות מורחב – אוניברסיטת תל אביב

הגב' רותי גולדשטיין – מחנכת ומורה לערבית וגיאוגרפיה, ומובילת הניסוי בביה"ס. בוגרת תואר ראשון בערבית וגיאוגרפיה - האוניברסיטה העברית.

ייעוץ אקדמי

לצורך כתיבת התכנית נעזרנו גם ביועץ מהאקדמיה, פרופ' רוני אבירם - ראש המרכז לעתידנות בחינוך, אונ' בן גוריון. הוא סייע לנו בגיבוש עקרונות היסוד של התכנית, המבוססים על חינוך לאוטונומיה ועל הגשמה עצמית הלכה למעשה.

7. התלמיד וצרכיו:

בית הספר עין כרם המשרת את אוכלוסיית תלמידי המועצה האזורית מטה יהודה, מקבץ אליו מגוון רחב של תלמידים מיישובי פרוזדור ירושלים והרי יהודה. כמו כן מקבל בית ספרנו את תלמידי פנימית עין כרמית הממוקמת בתחומי הקמפוס. תלמידי הפנימייה מגיעים מכל רחבי הארץ. אופי האוכלוסייה והקהילה יוצר מיזוג תרבויות מגוון ומעניין ומאפשר מפגש המהווה בסיס לכור היתוך חברתי, תחת קורת גג אחת.

תלמידי בית הספר מגיעים מהישובים המקיפים את בית הספר: להלן רשימת המושבים והישובים: מושב אורה, מושב אבן ספיר, מושב עמינדב, מושב בית זית, מושב שורש,

מושב בית נקופה, מוצא, מוצא עילית, מושב גבעת יערים, מושב כסלון, מושב רמת רזיאל.
להלן רשימת הקיבוצים: מעלה החמישה, קרית ענבים, נווה אילן(מושב שיתופי) צובה.

פנימיית עין כרמית- פנימייה חינוכית המקבצת תלמידים מרחבי הארץ. רשימה מפורטת זו מציגה מגוון רחב של אוכלוסיות מרקע תרבותי מגוון, רמות סוציו אקונומיות מגוונות הנפגשות בחצר בית הספר.

אנו מאמינים שחיוני לזמן לתלמידנו הבאים מישובים שונים ומתרבויות שונות את ההזדמנות להכיר את העולם סביבם על אתגריו, לחשוף אותם לחשיבה על עולם ראוי בהתאם לערכיהם ולתרבותם ולאפשר להם לרכוש מיומנויות חיים בדגש על מיומנויות ניהוליות ויזמיות. אמונה זו מבוססת על ההנחה שמערכת החינוך מחויבת לטפח אדם ואזרח מעורב ואקטיביסט שיוכל להתמודד עם עולם כאוטי ורלטיביסטי מצד אחד ומזמן אפשרויות גדולות לשינוי והשפעה מן הצד השני.

אנו מבקשים לבנות בבית הספר סביבה לימודית בה עוסקים באופן מסודר באתגרים הקיימים בחברה העוטפת את בית הספר לצד תכנית מובנית הנותנת לתלמידנו כלים לניהול בתחומים חברתיים ויזמיים. עבור תלמידנו אלו נבנתה התוכנית הייחודית שתעצים את הלומד ותקנה לו את הכלים להיות אזרח מעורב ואכפתי, אזרח המזהה בעיה חברתית מחפש פתרון לבעיה ומגדיר את הדרך לפתור אותה.

8. צוות ההוראה:

המורה ותפקידו

תפקיד המורה הוא להראות את הדרך על ידי עשייה אישית ושותפות בעשיית התלמידים.
אנו מאמינים שדוגמא אישית היא הגורם החיוני בהובלה חינוכית ולכן אנו מבקשים לבנות דמות מורה חונך ושותף בעשייה.
אנו מאמינים שלא ניתן לחנך לערכים אלא חובה להיות ערכים. לפיכך, תפקיד המורה חשוב מעין כמוהו ושונה במהותו מתפקיד המורה כמעביר חומר דרך הוראה מסורתית, בה המורה משמש מקור הידע הבלעדי.

תפקיד המורה בתכנית זו אם כן הוא:

- יצירת קשר משמעותי עם התלמידים. קשר זה יהיה מבוסס על אמון וכבוד הדדי.
- בניית קבוצת לומדים משמעותית לחבריה המסוגלת לשמש קבוצת תמיכה והיועצות.
- גורם מנחה , מתווך, שותף ומסייע בבניית הידע של חברי הקבוצה .
- גורם שותף, מסייע ותומך בבניית היזמות החברתית הנבחרת ע"י התלמידים.

צוות ההוראה של התוכנית

התוכנית "ממודעות לפעולה" כוללת מספר עולמות תוכן. המורים של התוכנית ישולבו בהוראת התכנים בהתאם למומחיות האישית של כל אחד מהם:

שם המורה והמקצוע הלימודי	דיסציפלינה לימודית	תחום התוכן הרלוונטי
ציפי ידידיה, אסף גפן וטל פלבסקי	היסטוריה של תולדות היישוב ומדעי החברה	החברה הישראלית על מאפייניה הדמוגרפיים: מוביליות חברתית
אסף גפן, טל פלבסקי אסף שמר	היסטוריה של היישוב ומדינת ישראל	היסטוריה של היווצרות הפערים בישראל
יואב אור	גיאוגרפיה	מרכז ופריפריה – גיאוגרפיה, חברה וכלכלה
אסף גפן, ציפי ידידיה	כלכלה וסוציולוגיה	יזמות אישית ויזמות עסקית
אסף גפן, טל פלבסקי, רותי גולדשטיין	סוציולוגיה ומדעי המדינה	המגזר השלישי בישראל
אסף גפן	כלכלה / סוציולוגיה / ייעוץ ארגוני	תכנון וניהול, תוכנית עבודה
יואב סגל (מורה לגרפיקה ואומנות)	תקשורת	שיווק ופרסום
טל פלבסקי (משפטנית בעברה) אלי שי (מורה לספרות, מנחת מורים)	תקשורת / ספרות / משפטים	רטוריקה ופרזנטציה בפני קהל

9. החברה וצרכיה:

החזון נגזר ממיקומנו הייחודי, אפיון קהילת בית הספר, תפישותינו החינוכיות ואני מאמין ערכי.

- אנו בית ספר אזורי לצידו קיים משק חקלאי המקדם מיזמים חינוכיים וחברתיים במסגרת המשק החקלאי ובבית הספר.
 - אנו בית ספר המשרת קהילה של מושבים וישובים קהילתיים ומשום כך ערים ורגישים למורכבות חברתית, פערים וצדק חברתי.
 - אנו קרובים מאוד לירושלים - המשלבת בתוכה מגוון אוכלוסיות וארגונים רבים העוסקים בסוגיה מעניינת זו.
 - אנו קרובים מאוד למרכזים רפואיים ומחקריים רבים, עובדה המקרבת את תלמידנו למציאות הקיימת בתחומי הרפואה על אתגרי התחום בעיקר בהיבט החברתי שלהם.
 - אנו קרובים למקומות בעלי ערכי טבע ומורשת, קשר טבעי המפגיש אותנו עם הדילמות הקיימות בין צריכה לקיימות.
- שימוש במשאבי הסביבה והקהילה
- בית הספר יפתח קשר הדוק עם קהילתו לאיתור בעיותיה ומציאת פתרונות להן.
 - בית הספר יפתח קשר הדוק עם הגורמים הנוספים בסביבתו הקרובה לאיתור בעיות ולבניית פתרונות משותפים.
 - בית הספר ישתמש במשק החקלאי כסביבה לעריכת ניסויים בתחומים שונים.
 - בית הספר ינצל קשרים עם דמויות מפתח ויזמים עסקיים וחברתיים השייכים לקהילת ביה"ס.

10. התפיסה הרעיונית של התוכנית (הרציונאל)

התוכנית המוצעת עוסקת באחד הנושאים המשמעותיים בחיינו כיום - צמיחתה הגוברת של החברה האזרחית המתפתחת בעולם ובישראל גם יחד. יזמות חברתית באה לידי ביטוי בצמיחתם של ארגונים מקרב המגזר השלישי (הנוסף למגזר הציבורי ולמגזר העסקי) ומהווה ביטוי לתהליך גלובלי מתמשך של העברת חלק מאחריות המדינה בתחום הרווחה, החינוך

הבריאות לעמותות וגורמי טיפול אחרים באמצעות תהליך הפרטה של השירותים הללו. יחד עם זאת הצרכים לא נעלמים. לתוך הנישה הזו נכנסים יזמים חברתיים הנותנים מענה לצרכים אלה באמצעות הקמת ארגונים ללא כוונות רווח (מלכ"ר) או ארגונים חוץ ממשלתיים NGO - Non-Governmental Organizations.

התכנית באה להתמודד גם עם תגובה אנושית מרגיזה, עליה אנו קוראים תגר – האדישות! התכנית הייחודית נהגתה על מנת להתמודד עם האדישות, לקרב את התלמידים לעולם האמיתי ולעודד אותם לנקוט עמדה - לא רק כצופים מהצד אלא כשותפים פעילים בעשייה להובלת שינוי חיובי. תכנית זו מהווה את פסגת העשייה החינוכית השש שנתית של בית הספר. ביה"ס מפגיש את התלמידים עם העולם הסובב אותם באופן הדרגתי, לכל אורך מסלול הלימודים. בחטיבת הביניים פוגשים התלמידים את היזמות החברתית החל בכיתות ז', בשנה חשובה זו של בני ובנות מצווה עוסקים התלמידים במושג "נתינה" כיצד מבינים מושג חשוב זה והיכן הוא פוגש כל אחד ואחת ברמה האישית, משפחתית וחברתית. בכיתה ח' עוסקים ילדי השכבה במושג "המנהיגות" ומובילים יחד יוזמה חברתית שכבתית ובכיתה ט' נלמד הנושא במסגרת שיעורי האזרחות, וכל כיתה מובילה במהלך השנה יוזמה חברתית כיתתית לשיפור הסביבה בה הם חיים, על פי תחומי העניין ובחירת התלמידים.

11. מטרות התכנית

א. מטרת העל

מטרת העל של התוכנית הייחודית המוצעת, כמו גם מטרת הניסוי הבית ספרי, לטפח ולהכין את תלמידי בית הספר להיות אזרחים בחברה מקיימת אשר בוגריה יהיו בעלי מעורבות אזרחית המבקשת לעשות שינוי ותיקון, שינוי סדרי עדיפויות, בוגרים שיעסקו ויטפלו בעולם בו הם חיים על כל בעיותיו ומורכבויותיו.

בהתאם לכך התוכנית תתמקד בהיבטים הבאים:

- חשיפת התלמידים לתנאים הכלכליים חברתיים בקהילתם – הקרובה והרחוקה והכשרתם להיות אזרחים מעורבים, ערכיים ותורמים לקהילתם.
- פיתוח יכולת זיהוי צרכים בקהילה, הגדרת הצורך, מתן כלים ניהוליים לפתרון מצוקות חברתיות ואיתור המשאבים למימוש החזון החברתי

3. מטרות אופרטיביות של התוכנית

הקמה וניהול של מיזם חברתי מחייבת התמודדות עם מכלול בעיות, סיכויים, סיכונים והזדמנויות.

התוכנית מחייבת ש:

- התלמיד ידע ויבין מושגים, עקרונות, תופעות ותהליכים הקשורים ליזמות חברתית.
- התלמיד ידע לזהות צורך חברתי ולתת פתרונות ודרכים לגיבוש הפתרון.
- התלמיד יהיה מסוגל לנתח, ליישם ולהבין אירועים אקטואליים הקשורים לנושאים הנלמדים בשיעור על סמך התיאוריות שלמד.
- התלמיד ילמד להכיר את החברה האזרחית ותפקידה.
- התלמיד ידע לקשר בין תחומי היזמות והסוגיות החברתיות.
- התלמיד ידע להשתמש בידע שצבר כדי לתכנן ולהפעיל מיזם חברתי.
- התלמיד ידע להציג את תוצאות מחקריו.
- התלמיד ידע לתכנן סיור בנושא סוגיה חברתית.
- התלמיד ידע לאתר מקומות, דמויות מפתח ויזמים חברתיים הקשורים לסוגיה הנלמדת.
- התלמיד ייזום ויפתח מיזם חברתי אגב זיהוי צרכים, הגדרת בעיות ופתרון, איסוף מידע ממקורות שונים, תכנון עסקי. תכנון תקציבי, גיוס מקורות מימון ותכנון המימוש של המיזם.
- התלמיד ייחשף לדמויות של יזמים חברתיים.
- התלמיד יפתח כישורים ומיומנויות בתחומים של רפלקציה אישית, תקשורת בין-אישית, פתרון בעיות, קבלת החלטות, חשיבה יצירתית ופעולה בצוות שבו השותפים הינם לומדים בעלי איכויות אישיות שונות ומשלימות.
- התלמיד יפתח תקשורת עם בעלי הון, קרנות, שיווק, פיתוח, פרסום, גיוס המשאבים.

מטרות בתחום הרגשי ערכי

- התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי בית הספר, הקהילה והחברה בה הוא חי.
- התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי החברה האזרחית במדינת ישראל.
- התלמיד יגלה עניין ומוטיבציה ביצירת מיזמים חברתיים.
- התלמיד יגלה עניין בחיפוש פתרונות למצבים שונים.
- התלמיד יבין את חשיבות התרומה והמעורבות בקהילה ויגלה עניין ומוטיבציה לפעול למענה.
- התלמיד יגלה עניין בעיסוק עתידי בתפקיד הקשור בתחומי היזמות החברתית.
- התלמיד יגלה גישה פתוחה ומודעת ולא כזו המוטה מדעות קדומות ופופוליזם.
- התלמיד יכיר בחשיבות תיעוד תהליך הלמידה והדבר יבוא לידי ביטוי בכתיבת דוחות הסיום.
- התלמיד יגלה עמדה חיובית כלפי שימוש כדרכי הערכה חלופית לקביעת ציונו.
- התלמיד יהיה מסוגל לעבוד במסגרת קבוצה ולתרום לה מכישוריו.
- התלמיד ילמד מתוך צורך ומשאלת לב.
- התלמיד יגלה רגישות והבנה וכבוד לצרכי הזולת והחברה.

מטרות בתחום המיומנויות

- התלמיד ידע לזהות בעיה או צורך חברתי.
- התלמיד ידע להיעזר במקורות ביבליוגרפים שונים בספרות עזר מדעית באינטרנט ובעיתונות ותקשורת על מנת לתמוך בחומר הנלמד
- התלמיד ידע להגיש דו"ח סיום .
- התלמיד ידע למצוא פתרונות יצירתיים לדילמות שונות המובאות במהלך השיעורים במסגרת עבודה אישית ו/או קבוצתית.
- התלמיד ידע ליישם את החומר התיאורטי שלמד ליישום פתרון הבעיה החברתית.
- התלמיד ידע לארגן את חומר הלימוד ולהביע בכתב ובע"פ את עמדותיו .
- התלמיד ידע לתכנן מיזם חברתי ולהציגו.
- התלמיד יפתח גישה וחשיבה יזמית
- התלמיד יפתח גישה וחשיבה יצירתית.
- התלמיד יפתח את היכולת לשאול שאלות ולשוחח עם בעלי תפקידים שונים.
- התלמיד יפתח יכולות תכנון, ביצוע השיווק.
- התלמיד יפתח יכולות ניהול עסק, איתור וגיוס מקורות מימון.

א. דרכי ההוראה

אסטרטגיות ודרכי הוראה

התכנית הייחודית מבוססת על תהליכי למידה המבוססים על העיקרון שהמידע ועולם הדעת מהווים אמצעי ולא מטרה. התכנית עושה זאת על ידי התייחסות למידע שהתלמיד צריך לדעת, לכישורים שעל התלמיד לרכוש ולמיומנויות שעליו לשלוט בהם, ע"פ קטגוריות ולא על פי דיסציפלינות.

במסגרת התכנית ביה"ס מפתח את אסטרטגיות הלמידה הבאות:

- אסטרטגיית טיפול במידע.
- אסטרטגיית חשיבה ניתוח הסקת מסקנות ותקשורת,
- הבנת הסביבה הפרט והחברה.
- פיתוח מיומנויות וכישורים אישיים שתאפשרנה התעדכנות מתמדת במידע רלוונטי
- אסטרטגיות לשימוש וליישום של הידע, תוך התאמתו למצבים משתנים

תחום הידע ביזמות חברתית החל להתפתח בשנים האחרונות והוא עוסק בנושאים הנמצאים בלב השיח הציבורי. זהו תחום ידע אקדמי לכל דבר ולכך צריך המורה לתת דעתו על ארגון ההוראה והלמידה בכיתה. חלק קטן מן השיעורים, בעיקר שיעורי הקניית המושגים, יועברו בצורה פרונטאלית כשהמורה ישלב בהוראתו סרטים, קטעי אקטואליה, שירים וכו'.

רוב רובם של השיעורים יתבססו על משימות ביצוע של התלמידים שיכללו למידה שיתופית, טיפול במידע, ביצועי הבנה. הסקת מסקנות, שימוש ויישום הידע. תפקידו של המורה יהיה להדריך, להנחות וללוות את התלמידים בעבודתם.

- המורה יכין את התלמידים לקראת הסיור: ידריך את התלמידים באופן הכנת הסיור, הדגשים שעליהם להתייחס בסיורים אלו, מיקוד והבהרת מטרות הסיורים והנחייה בכתבת דו"ח סיור מתאים על פי הדרישות.

- המורה יעודד את התלמידים למציאת פתרונות משלהם ולגלות מקוריות ויצירתיות במסגרת הכיתה.
- המורה ידריך את התלמידים לקראת הכנת הפרזנטציות והצגתן.
- המורה ילווה את התלמידים בבניית המיזם החברתי וכתובת דוחות הסיוור .
- המורה ישמש כמוביל ומלווה בתהליך הלמידה תוך העברת האחריות על רכישת הידע אל התלמידים. המורה אינו מקור המידע העיקרי, אלא מנחה את הכיתה כקבוצת למידה המבנה את הידע במשותף.. תפקידו מתמקד בהנחיית הלומדים והנעתם לאיסוף מידע והפיכתו לידע.
- המורה יעודד למידה שיתופית ועבודה בקבוצות המעודדות אינטראקציה ושיתוף פעולה תוך מתן ביטוי לכישוריו של הפרט במסגרת הקבוצה.

דוגמאות למגוון משימות ביצוע

- ✓ ניתוח טקסטים אקטואליים ע"פ החומר הנלמד.
- ✓ כתיבת דו"חות סיוור -
- ✓ תכנון סיוור.
- ✓ כתיבת ניר עמדה אודות סיגיה חברתית.
- ✓ הצגת החומר בפני הכתה (פרזנטציה)
- ✓ בניית מיזם חברתי על כל שלביו.
- ✓ תכנון וניתוח כלי אבחון.
- ✓ תכנון ובנייה של תכנית עסקית.
- ✓ בניית מדדים, מנגנוני בקרה ופיקוח על המיזם,
- ✓ הפקת דוחות לבחינת התקדמות המיזם.

ב. דרכי למידה

1) למידה שיתופית

למידה שיתופית היא למידה בחברותא, למידה בקבוצת למידה כשהצפייה באחר, נתינה ועבודת צוות מתוך אמון הדדי הן אבן הפינה של למידה זו. הלמידה השיתופית מתאפיינת באינטראקציה וביוזמה עצמית של הלומדים כחלק פעיל מתהליך הלמידה והבניית הידע. המושתת בין השאר על אינטראקציה בין השותפים בתהליך הלמידה כמו המנחה ומומחים בתחום הנדון. ללמידה כזו חלק חשוב בתהליך למידה איכותי, שמן הראוי שיימצא בכל בית ספר ובכל קבוצת לימוד המנהלים חינוך עדכני בהלימה לרוח התקופה.

מרכיבי הלמידה השיתופית :

- ✓ למידה משותפת - שלב התחלתי שבו מתקיימת למידה של כמה לומדים באמצעות מטלה לימודית משותפת בה יש מקום וחשיבות לתרומה של כל חברי הקבוצה.
- ✓ למידה בצוותים - צוותי למידה שמבנים ידע בנושאים שונים. כדי ליישם למידה שיתופית באופן מלא, יש צורך להכיל מרכיב של שיתופיות בין הצוותים, באינטגרציה כוללת של תוצרי למידה חלקיים לתוצר אחד שלם.
- ✓ דו-שיח (דיאלוג) ותקשורת - הפעילות תנחיל באמצעות תרגול הלומדים דו-שיח על פי כללים מובנים, כמו כיבוד הדדי ללא תנאי, חילופי דעות, קבלה, מיומנויות הקשבה ובניית אמון גם בחילוקי דעות. לדוגמה, דיון שיתופי על נושא/סוגיה חברתית, תוך כדי שימוש בכלי חשיבה המבטיחים הבעת מגוון דעות, זוויות ראייה והשקפות על הנושא, ובהמשך סיכום המושתת על תרומות כל הלומדים.
- ✓ שיתוף פעולה - מטלה שיתופית שבה נבנה הידע במשותף על ידי קבוצות הלמידה, ובה באה לידי ביטוי הסינרגיה, כשהאיכות הלימודית גדולה מסך התרומות האישיות. דרך הפעולה מתאפיינת בשיתופיות מלאה ואמון הדדי לשם יצירת תוצר משותף מקורי, כאשר היכולות של כולם יחד מתמזגות לתוצר שיתופי. על כל חבר בקבוצה קיימת אחריות על מרכיב מסוים, תוך כדי עבודה בכלי שיתופי שבו כולם רואים הכול, וכל אחד יכול לתרום, לבקר, להציע ולסייע. החלק החשוב בתהליך הוא האינטגרציה של החלקים לשלם כשכל לומד

בקי בחלקים האחרים, גם אם לא היה לו בו חלק, וזאת על ידי הערכת עמיתים, סיכום אישי קצר. מטלת הבנה ובו'.

✓ שימוש במגוון מקורות מידע - הבניית המידע מושתתת על מקורות מידע מהרשת, מקורות מידע כספרים וארכיונים שאינם ברשת, ופנייה למומחים בתחומי תוכן ייחודיים.

דרכי היישום ללמידה שיתופית:

✓ עזרה הדדית בין לומדים - חלוקה לקבוצות של לומדים שבהן קיימת הטרוגניות של יכולות וכישרונות של הלומדים, בהלימה לתוצר המתוכנן. שילוב בין מגוון יכולות בקבוצה מחזק ותורם תוך כדי סיוע בין עמיתים ועמידה במטלות באמצעות עזרה הדדית רצופה. שילוב כזה נותן גם מקום נרחב לשימוש במיומנויות חשיבה שמונחלות באופן ספונטני ואותנטי, כמו גם מיומנויות יצירה, הפקה ואוריינות דיגיטלית.

✓ הבניה שיתופית - עבודה של כמה לומדים באמצעות כלי שיתופי ככתיבה, הפקה וכדומה. הכלי פתוח להערות והארות של עמיתים ושל המורה.

✓ הצגת תוצרים בפני מליאת הכיתה - הצגת תוצר / נושא על ידי התלמיד או הקבוצה. בהצגה זו מתנסה התלמיד בהבאת נתונים ודעות באופן רהוט ומובן לאחרים. מיומנות זו תלווה אותו במהלך כל חייו. זו גם הזדמנות להנחיל לכיתה מיומנויות הקשבה, הבעת ביקורת עניינית וכיבוד הזולת. בלמידה שיתופית מרכיב זה משקף את עבודת המציגים הנתפסים כ"מומחים" בתחום שחקרו. הצגת תוצרים אינה רק בעל פה במליאת הכיתה, אלא גם באתר בית הספר שגם בו ניתן לפתח ולהנחיל מיומנות הצגת תוכן מקוון, שילוב מדיות שונות וכדומה, כחלק מובנה בדרישות המטלה.

✓ יצירה עצמית ואיחודה בתוצר משותף - פעילות בסיסית שבה תלמידים יוצרים תוצר עצמאי כחלק מתוצר שיתופי שמתוכנן לפרטים קודם לכן. כל התוצרים נאספים לתוצר שיתופי, שייראה כתוצר אחד המאופיין בפורמט ועיצוב אחידים.

✓ פרסום תוצרים במרחב מקוון - יצירת מאגר שיתופי של תוצרים אישיים או קבוצתיים כמאגר מידע לימודי ללומדים וכחומר עזר ששמור באתר בית הספר לרשות כלל התלמידים.

✓ כתיבת סיכומים משותפים - חלוקת הנושאים בין חברי / צוותי הקבוצה לצורך סיכום. הסיכומים מועלים למרחב שיתופי שבו אחרים יכולים להוסיף ולהעיר, ומרחב זה משמש את כלל הקבוצה. יש במרחב השיתופי מקום לשאלות, והמורה/המנחה מחליט מי וכיצד לענות עליהן.

שימוש בכלים שיתופיים:

- ✓ שימוש בכלי הפקה ויצירה מקוונים; כלי יצירה וארגון מידע שיתופי, כמו טבלה, טופס או מסמך שיתופי. כל תלמיד ממלא פריט בתוך מאגר מידע. במקביל ניתן לבצע תהליכי הערכה, ניתוח, הערות וכיוצא באלה.
- ✓ דיון מקוון - סינכרוני וא-סינכרוני.
- ✓ הצגת תוצרים - תוצרים גרפיים או פרזנטציות ממוחשבות המוצגים בפני התלמידים. התלמידים בוחרים את מה שהם אהבו ומנמקים את בחירתם.

2) ביצועי הבנה

הבנה: - ע"פ פרקינס הבנה היא היכולת לחשוב ולפעול בגמישות תוך שימוש בידע שנלמד.¹ הדגש הוא על המילה "גמישות", ומכאן, למידה לשם הבנה הוא כמו למידה של ביצוע גמיש. משהו הדומה יותר לאלתור בג'אז, לניהול ראיון טוב או לטיפול הריס, מאשר לשינון של לוח הכפל, של תאריכים בהיסטוריה או של נוסחת חישוב באלגברה. ידיעת עובדות היא תנאי הכרחי לביצועי הבנה אך אינה למידה לשם הבנה. ולכן, אמת המידה להבנה היא ביצועית, ולא רק הימצאותו של ייצוג מנטאלי לעובדות אצל הלומד (כמו זכירה של: מילה, תמונה, מודל, סימן).

כדי להעריך את ההבנה של אדם בנקודה מסוימת יש לבקש ממנו לעשות פעולה שעדיין לא ביצע קודם שדורשת הבנה – כמו: מתן הסבר, פתירת בעיה, הצבת טיעון, או הפקת מוצר. אפשר ללמוד על קיומה של הבנה באמצעות אמת-מידה של ביצוע גמיש בידע. כאשר לומד אינו מסוגל לחרוג מפעולה שגרתית, יש בכך ביטוי לחוסר הבנה.

ביצועי הבנה: יישום הנלמד תוך שימוש ביכולת לעשות שימוש בידע גם על תופעות או הקשרים אחרים. רשימה אפשרית של ביצועי הבנה²: לבטא ידע במלים שלך, להביא

¹ מתוך דויד פרקינס (1997), חינוך החשיבה, 10, מכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה, ירושלים, 5-12.

² מתוך: כרמון, אמנון (2000). "מבנה חשיבה דיסיפלינרי – היבטים תיאורטיים ומעשיים", בתוך: י. הרפז (עורך) הוראה ולמידה בקהילת חשיבה – בדרך לבי"ס חושב, חינוך החשיבה, ינואר (18), ע' 24

דוגמאות לידע, להציג ידע באופן מקורי, ליצור מטאפורה, לבנות מודל, לשאול שאלה, לבצע הכללה מפריט ידע, למקם ידע בהקשר, להסביר תופעות באמצעות ידע, להביא נימוקים לידע, להצדיק ולהביא ראיות לידע, להשוות מקרים, תופעות, טענות; ליצור אנאלוגיה- להשתמש בידע מתוך תחום ידע אחד בתחום ידע אחר, לגלות סתירות ומתחים בידע, לנסח ידע סותר לידע (טענות נגד), לחזות תוצאות אפשריות של ידע, לפרק ידע למרכיביו (אנליזה), לאחד מרכיבי ידע (סנתזה), לבקר ידע על בסיס ידע, ליצור ידע על בסיס ידע, לזהות הנחות יסוד של ידע.

בתכנית הלימודים המצורפת בזאת נעשה שימוש נרחב בביצועי הבנה, כמו לדוגמה שימוש בנתונים סטטיסטיים להבין תופעות של פער חברתי בישראל ובעולם, יישום הידע הנלמד לצורך הצגת טיעונים במשפט ציורי, הבנת פערים חברתיים והכלתם על יוזמה אחת, מקומית, ועוד.

עקרונות הפעילות המעמידה במרכז את ביצועי ההבנה:

- ✓ למידה לשם הבנה מתרחשת בעיקר באמצעות עיסוק רפלקטיבי בביצועי הבנה מאתגרים. למשל: אם הציפייה היא שלומד ידע לקשור בין אירועים כעולמיים לתופעות בישראל יש צורך להקדיש זמן בכתה ליצירת קישורים אלו, לתת לתלמידים הזדמנות לחשוב על ההקשר ועל אופן ביטוי בישראל.
- ✓ ביצועי הבנה חדשים בנויים על שימוש בהבנות קודמות ובמידע חדש שמספקת סביבת ההוראה-למידה. למידע החדש תפקיד בתהליך ומקורו בהגדרות מילוליות, בתיאורים, במודלים וכדומה. הצגת המידע יכולה להיעשות בדרכים שונות כמו: מצגות, קטעי סרטים, טקסטים מהעיתונות וכדומה. ביצועי הבנה שיבואו לאחר מכן יעשו בו שימוש.
- ✓ למידה של גוף ידע ומיומנויות לשם הבנה דורשת שרשרת של ביצועים ברמה גדלה והולכת של אתגר וגיוון. הבנה כרוכה במגוון של ביצועי הבנה, כולל ביצועים כאלה שהלומד לא היה מסוגל לבצע אותם בתחילת הלמידה. למשל כתיבה של תכנית פעולה (בסוף כיתה יא') המבוססת על שכבות של ידע כללי וספציפי ושל למידה מתמשכת.
- ✓ למידה לשם הבנה כרוכה לעיתים בעימות עם מאגרים ישנים של ידע או ביצועי הבנה והרעיונות והדימויים הקשורים אליהם. קורה לא אחת שהבנות קודמות דווקא

משמשות מכשול בדרך לבניית הבנות חדשות. הדרך להתמודד עם כך היא להעמיק בלמידה ולהבין את ההקשרים של עולמות הידע השונים. כך למשל ההבנה שמהגרים שמגיעים בהיחבא (מסתננים) עוברים על החוק, עלולים לסכן את המרקם הדמוגרפי של המדינה ויש לגרשם, ולמרות זאת הם ראויים לחמלה וליחס אנושי. איך פותרים סתירה זו? ההתמודדות עם כך עושה שימוש בביצועי הבנה.

ג. דרכי הערכה

דרכי הערכת החומר העיוני הנלמד

אדם העוסק ביזמות חברתית חייב לפתח יכולות לאיתור יוזמות בעלות הקשר חברתי רלוונטי ובעלות היתכנות ממשית. אין ספק כי יזם שכזה פועל מתוך "אינסטינקט", טבעי או נרכש, המכוון את פעולתו, אך בד בבד מן הראוי לומר כי אינסטינקט שכזה אינו יכול להיות הרכיב העיקרי בפעולתו. במקביל ל"אופי יזמי" חייב כל יזם לשלוט היטב בנעשה סביבו ולפצח את מפת הקורדינטות החברתית - כלכלית שבתוכה הוא פועל. לשם כך עליו להיות אדם הלומד את סביבתו כל העת וניזון ממספר מקורות מידע אשר מעשירים את עולמו, ידיעותיו ותובנותיו.

בלימודי המגמה יצוידו התלמידים בכלים ללמידה אישית וקבוצתית שיאפשרו להם לנווט באוקיינוס המידע והעמדות הסובב אותם. חלק ניכר מלמידה זו ייעשה באמצעות חשיפה לחומר עיוני מגוון: עיתונות יומית – ידיעות, כתבות ומאמרי דעה; מאמרים מחקריים ותיאורטיים, מאמרי סקירה; חקר מקרים; ספרות עיונית לסוגיה השונים ועוד...

על מנת שהחשיפה לחומר העיוני תהא משמעותית ומלמדת הרי שעליה לייצר התמודדות של התלמידים עם גוף התוכן ועם המסרים הצפונים בו. למידה שכזו חייבת להיות ביקורתית, מערערת, מסקרנת וחקרנית, ואל לה להיות יבשה וטכנית. בים המידע הפרוש לנגדנו המטרה אינה להשיג את המידע כבעבר, אלא דווקא לסנן אותו כראוי ולבחון את טיבו, אמינותו ומהימנותו, ומעל הכול – התאמתו להשקפת העולם ממנה יוצא התלמיד אל פעולתו היזמית.

הערכת החומר העיוני הנלמד במגמה תשלב מספר מרכיבים, והיא כשלעצמה אף תשמש מנוף להעצמת הלמידה, ולהסרת דפוסי למידה שאבד עליהם הכלח, כדוגמת שינון והקאת המידע.

להלן דוגמאות לדרכי הערכת החומר העיוני הנלמד:

1. הצגת דעה נגדית – לאחר ההיחשפות לחומר עיוני כלשהו יידרשו התלמידים לכתוב מאמר או נייר עמדה נגדי, ללא קשר למידת הסכמתם עם התוכן והמסרים שהוצגו בפניהם.
הערכתם תיעשה בהתייחס למידת היכולת שלהם להתבונן על סוגיה כלשהי במספר כיווני מחשבה, תוך שהם מעמיקים בשורשיה של כל דעה ודעה. במהלך הכתיבה ייחשפו התלמידים, במודע ושלא במודע, לקשת דעות רחבה ויחדדו את תפישת עולמם והשקפתם החברתית.
2. סתירת מידע – על התלמידים יהא להביא נתונים סותרים ה"מתווכחים" עם המידע אותו רכשו.
הערכת התלמיד תתמקד ביכולתו "לתקוף" את המידע ממספר כיוונים במטרה להפריכו או לאוששו. באופן זה יפתחו התלמידים חוש ביקורתי וידעו לסנן מידע באופן ביקורתי, מחושב ומושכל.
3. הצגת החומר הנלמד באופן חלופי – על התלמידים יהא להציג את המידע שרכשו באופן שונה המבטא את הבנתם: הכנת מצגת, הכנת תרשים זרימה, בניית מודל, הצגת מטאפורה מתאימה, הבאת דוגמאות הולמות, כתיבת סיפור ברוח התוכן הנלמד, ועוד...
הערכת התלמידים תיעשה בהסתמך על יכולתם להביא את הדברים ממקור פנימי ובמילותיהם שלהם. כך תתקיים פעולה כפולה – הן הפנמה עמוקה של התוכן, והן הטמעתו בעולם המושגים הנהיר לתלמידים עצמם.

4. דיון כיתתי - הנו כלי משמעותי נוסף לעיבוד והערכה של החומר העיוני הנלמד. הדיון יכול להתבצע במגוון מתודות: "משפט" סביב סוגיה כלשהי, ויכוח במודל "אקווריום" בו כל אחד מן המשתתפים יכול להחליף דעות שונות וסותרות, או סתם דיון ענייני בו התלמידים עצמם מנהלים את הדיון. ההערכה באופן זה תתייחס ליכולת התלמידים לקשור בין התוכן הנלמד והתכנים שנצברו בלמידה קודמת, לבין לעמדות אישיות.

5. שאלת שאלות פוריות - הנה מרכיב חיוני בהערכת הידע המצטבר. על התלמידים תוטל חובה, כחלק ממטלותיהם הקבועות, לשאול שאלות המתייחסות ונובעות מן התוכן הנלמד. על השאלה הנשאלת לבטא התקדמות מחשבתית – קוגניטיבית או ערכית – הנובעת מן התוכן החדש. התשובות לשאלות כגון אלה תהפוכנה למאגר נושאי החקר הפוטנציאליים. הערכת השאלה תתייחס למידת המקוריות המחשבתית ולכושר הקישור הרעיוני שבין התוכן הנלמד, ותחומי הסקרנות שנוצרו בגינו.

6. תלקיט Portfolio - ראה פירוט בנספחים 1 ו 2

מאפשר בדיקה מורכבת ומקיפה של ביצועי התלמידים והוא משמש גם כלי חינוכי לעידוד התלמידים לקחת אחריות על למידתם לפתח את היכולות הנדרשות מהם להפוך ללומדים עצמאים. הערכת התלקיט תתייחס לנתונים הבאים:

1) התוצר הסופי צריך להכיל מידע המעיד על כך שהתלמיד אכן עסק ברפלקסיה עצמית.

2) התלמיד יבחר בעצמו את הפריטים שייכללו בתלקיט אותם ירצה להציג.

3) התלמיד ידע לכלול בתלקיט פריטי מידע שיש להם משמעות.

4) התלקיט ישקף את מגוון פעילויות התלמיד, לדוגמה - הרציונל שעומד מאחורי הכנת התלקיט, המטרות, התכנים שנבחרו, הסטנדרטים לביצוע טוב והשיפוט.

5) התלקיט ישקף התקדמות באותן מטרות המופיעות בתכנית הלימודים.

6) התלקיט ישקף שיפור במיומנויות שהתלמיד רכש.

7) רוב המיומנויות והטכניקות שלהן נזקק התלמיד בכדי ליצור תלקיט אינן מתרחשות מעצמן. התלמידים זקוקים לתמיכה. תמיכה יכולה להינתן דרך

הבאת דוגמאות של תלקיטים לכיתה, הבאת דוגמאות של מודלים שעל פיהן ניבנה תלקיט או הצגת דוגמאות לדרך שבה תלמידים אחרים עושים רפלקסיה.

מתווך

מחווה הינו כלי המארגן קריטריונים לאורם נבדקת משימה - מטרתה, מאפייניה, יתרונותיה וחסרונותיה, הקשר של המשימה לדברים אחרים בעבר בהווה ובעתיד. המחווה יכול לכלול קריטריונים הקשורים לסגנון ההגשה ולאפקטיביות שלה, למבנה המשימות הכתובות ולאיכות המשימה עצמה. הקריטריון ניתן למדידה בדרגות שונות של איכות: בעזרת המחווה התלמידים שופטים את איכות עבודתם ואיכות עבודות של אחרים. כשמחווה משמשים למשוב עצמי ומשוב עמיתים, עולה היכולת של התלמידים להבחין בבעיות בעבודות - ולפתור אותן.

המחווה מאפשר למורה להסביר לתלמיד את נקודות החולשה והחוזק, ולהחליט מה להציע כדי לשפר.

מחווה מספקים לתלמיד מידע על נקודות חוזק ועל תחומים הדורשים שיפור. בעזרת השימוש במחווה התלמידים יכולים להבהיר לעצמם מה הם למדו ויכלו לדייק יותר בהערכותיהם. וגם ההורים יכולים להבין למה ילדם זקוק כדי להצליח.

תהליך בניית המחווה:

תהליך בניית המחווה בתכנית המוצעת לעיל יעשה בשיתוף עם התלמידים ויפעיל אותם בשלבים הבאים:

דוגמאות ודירוג איכות - התלמידים יכירו דוגמאות של עבודות טובות וטובות פחות. התלמידים ילמדו לזהות את המאפיינים הגורמים לעבודות מסוימות להיות עבודות טובות ולאחרות להיות גרועות.

רשימת קריטריונים - בדיון על הדוגמאות כדאי להתחיל ברשימה של מה יש להביא בחשבון בעבודה איכותית.

שימוש במשוב עצמי ובמשוב עמיתים - חשוב לתת לתלמידים את המשימה שלהם ולהפסיק אותם מדי פעם לצורך מתן משוב עצמי ומשוב עמיתים.

שכתוב - יינתן לתלמידים זמן לשפר את עבודתם בהתבסס על המשוב שקיבלו.

המחווה והערכת המורה:

מורה ישתמש באותו מחווה שבו השתמשו התלמידים כדי להעריך את עבודתם. כיתה המתנסה בהערכה המבוססת על מחווה יכולה לייצל את התהליך כך שהוא יתחיל עם רישום קריטריונים, שלאחריו המורה יכתוב את דירוגי האיכות, יבדוק אותם עם התלמידים, יעשה שכתובים, ישתמש במחווה להערכות עצמיות, הערכות עמיתים והערכות מורה.

דוגמא למחווה אפשרי לשלב בו התלמידים מתבקשים לזהות בעיה או צורך חברתי:

קריטריונים/מדרג	בשלב התחלה	ביצוע חלקי	ביצוע מלא
הגדרת גבולות המגרש (בחירת הצורך)	גבולות המגרש רחבים מאוד	קיימת החלטה על גבולות מגרש אך דרוש דיוק.	קיימת החלטה ברורה מדויקת וממוקדת של גבולות המגרש
איתור ומיפוי בעיות קיימות בתוך גבולות המגרש.	קיים תאור של מצב קיים אך תאור הבעיות כללי מדי.	קיימת רשימה חלקית של בעיות	הוגדרה רשימה מלאה ומוסכמת של בעיות בגבולות המגרש עליהן הוסכם
בחינת פתרונות קיימים לבעיות	חסרה התייחסות לנושא	קיימת התייחסות חלקית לפתרונות הקיימים..	ישנה התייחסות מלאה ומסודרת למכלול הפתרונות הקיימים לבעיות שהוצגו.
בחירה מושכלת של הבעיה בה רוצים לטפל מתוך הבנת החוסר בפיתרון קיים.	קיים קושי בבחירה.	התבצע תהליך בחירה אך הוא לא התייחס לכלל הבעיות שאותרו ולפתרונות קיימים.	תהליך הבחירה נבע מתוך הבנת הבעיות והפתרונות הקיימים, ומתוך זיהוי החוסר.

דוגמא למטלה ולמחווה – הגשת דו"ח מסכם על אחד מנושאי הליבה

- 1) בחרו בסוגיה חברתית המעניינת אתכם.
- 2) הסבירו מדוע בחרתם בסוגיה.
- 3) מצאו לפחות שלושה מקורות מידע מהימנים העוסקים בסוגיה.
- 4) אספו פרט מידע, מושגים ונתונים רבים ככל האפשר כמפורט להלן:

- 5) הגדירו את הסוגיה ואת המושגים המרכזיים הנגזרים מתוכה.
- 6) הציגו נתונים עדכניים לסוגיה תוך השוואה עם מדינה מפותחת נוספת ו/או מדינה מתפתחת.
- 7) מצאו סיפורים אקטואליים הקשורים לסוגיה והוסיפו לעבודתכם.
- 8) מצאו אילו פתרונות קיימים היום במדינת ישראל / במדינות נוספות לטיפול בסוגיה. האם הפתרונות עוזרים?
- 9) תנו מספר דוגמאות לעמותות או פעילים הפועלים לשיפור בעניין.
- 10) הציגו פתרונות והצעות שלכם לטיפול ושיפור המצב.
- 11) לסיכום: - ספרו איך היה שיתוף הפעולה בקבוצתכם. איך עבדתם, מה למדתם.
- 12) הציגו את עבודתכם לחבריכם בכתה והיו מוכנים לשאלות ולמשוב על עבודתכם.

המחווה מטלה

קריטריונים/מדרג	ביצוע מלא	ביצוע חלקי	ביצוע התחלתי
אני יודע מהי הסוגיה החברתית בה אני עוסק	יודע בוודאות	חושב שידע	לא בטוח
אני מבין את הסוגיה	מבין היטב	מבין באופן חלקי	לא מבין
אני מתחבר לנושא הסוגיה	זה מעניין אותי	זה מעצבן אותי	לא מתחבר
הצלחתי למצוא מקורות מידע לנושא	הצלחתי למצוא לפחות מקור אחד בעצמי	הצלחתי למצוא מקור אחד לפחות בעזרת המנחה או חבר	לא הצלחתי למצוא שום מקור
הצלחתי למצוא מקור מדעי / מחקרי בנושא	כן לבד	כן, עם עזרה	לא הבנתי מה זה מקור מדעי
אני יודע להגדיר מושגים הקשורים לסוגיה	כן, לפחות חמישה	כן, אחד או שניים	לא יודע
הצלחתי למצוא ידיעות רלוונטיות אקטואליות בתקשורת	כן, בקלות והרבה	כן, אבל לקח לי זמן למצוא	לא הצלחתי
אני יכול לעשות את ההקשר בין ידיעה חדשותית לסוגיה החברתית אליה היא קשורה	כן, אני יודע להגדיר את הסוגיה החברתית בה עוסקת הידיעה	אני מבין את ההקשר אך לא ברור לי מהי הסוגיה	אני לא מצליח להבין את ההקשר
אני יודע לזהות ידיעות העוסקות בסוגיה חברתית	כן,	אני לא בטוח	לא
אני יודע לזהות ידיעות העוסקות במיזמים חברתיים	כן,	אני לא בטוח	לא

ד. הערכת התלמיד - לאורך שלוש שנות הלימוד במגמה:

מסקל	המשימה / מטלת הביצוע	מספר יח"ל	כיתה
60%	<u>הגשת 3 דו"חות אישיים על נושאי אב נבחרים שנלמדו בכיתה :</u> הנקודות שנדרשות בדו"ח על כל סוגיה: א – תיאור (היסטורי) של התבססות / התפתחות הבעיה. ב – הצגת הדעות השונות והפתרונות שהוצעו בקהילה לגבי הבעיה שעלתה. ג – הצעת דרכי פיתרון אישיים. (פירוט – ראה נספח 1, פירוט מטלות המכוון)	1 יח"ל	כיתה י'
30%			
10%	מבחן ידע אישי – ביצועי הבנה הבדקים שימוש בתכנים שנלמדו. הערכת המורה מההשקעה ומעורבות האישית ת בפרויקט "המשפט הציבורי"		

70% 30%	<u>הכנת נייר עמדה להצגת הפרויקט :</u> (ההגשה הינה קבוצתית, ההגנה על הפרויקט הינה אישית) הנקודות שנדרשות בבקשה לאישור המיזם החברתי – פרויקט הגמר: (ראה גם נספח 2) א - תאור הסוגיה החברתית הדורשת פיתרון. ב – הצגת הרעיון הכללי של המיזם החברתי לפתרון הסוגיה החברתית. ג – הכנת תוכנית עסקית למיזם הכוללת תוכנית עבודה, תקציב, גיוס מקורות ומשאבים, חלוקת משימות בין אנשי הצוות על פי מועדים ועוד. ד – בניית מדדים לבקרה ולפיקוח על התקדמות המיזם. ה – הצגת שיטות ורעיונות לשיווק ופרסום המיזם כתנאי להגדלת התמיכה בו והגדלת המשאבים. <u>הערכה צוותית: הגנה צוותית על המיזם</u> <u>מבחן ידע אישי – ביצועי הבנה הבדוקים שימוש בתכנים שנלמדו.</u>	2 יח"ל	כיתה יא'
100%	<u>יישום וביצוע מעשי של המיזם החברתי:</u> הכנת עבודה כתובה קבוצתית – "תיק מיזם" והגנה על המיזם הפעיל באופן אישי. עמידה בבדיקה חיצונית של ביצוע המיזם .	2 יח"ל	כיתה יב'

13. מפרט התכנים (עד 6 ש"ש לכל נושא בטבלה)

כיתה י'

יחידת לימוד אחת לבגרות, סה"כ 90 שעות. מתוכן 72 ש"ל עיוניות (80%) ו 18 ש"ל (20%) ליישום הנלמד, בהכנת משפט ציבורי על סוגיה חברתית שתיבחר מידי שנה.

א. פער חברתי בישראל, מבוא לארגונים ויזמות

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
תופעת הפער חברתי כתופעה בינלאומית	מהי בעיה חברתית?	3	התלמידים יכירו את מכלול הנושאים והגורמים המביאים להתפתחות של בעיה חברתית או פער חברתי עולמו וישראלי	מושגי יסוד בסוציולוגיה: בעיה חברתית, סובייקטיבית ואובייקטיבית	ניסן נווה, רוג'ית אלעד ואורית רן, 2005, סוציולוגיה במעגלי החברה, הוצ' רכס כרך א - תרבות ראה גם מצגת: "אי שוויון מרחבי בתוך מדינות": http://geo-ofakim.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=81bd7396-598d-483b-ae8a-2be53aff5720&lang=HEB	שימוש בקולאג' תמונות המציגות קצוות: חברת שפע ופאר מול עוני מרוד בעולם.	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
	מהו פער חברתי?		פער חברתי, הדרה ונחשלות	מה זה עולם גלובאלי? השפעת הטכנולוגיה, הכלכלה והפוליטיקה על יצירת עולם גלובאלי: חברת שפע, אינטרנט, מדיה ותקשורת, מוסיקה בינלאומית ספורט ואולימפיאדה כלכלה גלובאלית חברות בינלאומיות ועולם עבודה בינלאומי	הפיתוח והתכנון המרחבי : יחידה 2, פרק 3-2, עמ' 105-165. שילוני, איריס, 2013. אדם וסביבה בעידן הגלובלי : גאוגרפיה ופיתוח הסביבה. הוצ' מט"ח, תל אביב. יחידה 1-2, עמ' 15-90 סרט: "עוברים להודו" על מעבר מנהל חברה אמריקאית להודו. ראה גם מנוע ההשוואה של המכון הישראלי לדמוקרטיה "מבט עולמי משווה": http://www.idi.org.il/%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%A2-%D7%95%D7%9B%D7	שיחה על מושגי יסוד כבסיס להבנת המושג פער חברתי ויוזמה חברתית	
עולם גלובלי וגלובליזציה		6	התלמידים יכירו את המושג "עולם גלובאלי" ואת השפעת התקשורת, הכלכלה, צריכת השפע, התרבות הפופולארית והספורט לחיזוקה של תרבות גלובאלית	משמעות המושגים עולם ראשון, שני ושלישי	הקרנת סרט ודיון בכיתה אודות מושגי יסוד וחוויות התלמידים בנושאים כמו מוסיקה בינלאומית, ספורט בינלאומי ואינטרנט		

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
תופעת הפער חברתי כתופעה בינלאומית	עוני ופערים כלכליים בעולם	3	התלמידים יכירו את ההבדל בין עוני לתרבות של עוני, יבינו שעוני הוא מושג יחסי ויתנסו בתכנון מסלול התבגרות לבן גילם בחברה ענייה מאוד.	עוני ותרבות של עוני, מוביליות חברתית, הגירת רעב – הגירת עבודה. מדד פיתוח אנושי, מדד ג'יני לשיעור אי השוויון, שיעור יודעי קרוא וכתוב.	הפיתוח המרחבי, עמ' 72-167 אדם וסביבה בעידן הגלובלי, יחידה 1-2, עמ' 8-166.	שיעור פרונטאלי תוך שימוש במצגות, עבודה בקבוצות: תכנון מסלול חייו של בן גילם במדינות עניות מאוד: הודו, דרום סודן, כפר ברומניה.	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
פערים חברתיים בישראל	שסעים בחברה הישראלית: היסטוריה- הפער היווצרות העדתי / חברתי	9	התלמידים יכירו את הרקע להיווצרותן של עיירות הפיתוח ושכונות המצוקה ויקיימו דיון על שוויון הזדמנויות, ועל הסיכוי של בוגרי השכונות להצליח בישראל.	שסעים בתקופת היישוב: עליית התימנים, יחס הפקידים ל "מזרחים". מעברות, עיירת פיתוח, גלי העלייה של שנות ה 50, תק' הצנע, שוויון הזדמנויות ומוביליות חברתית. אירועי מפתח: מהומות ואדי סלים, הפנתרים השחורים	סרט טלוויזיה: פרק מהסדרה של אמנון לוי "השד העדתי" משה ליסק. 1996. מבוא. "בין ותיקים לעולים: ישראל בעליה הגדולה, 1948-1953" עורכת: דליה אופק. הוצ' יד בן צבי, ירושלים אדן חנה, 2001, להיות אזרחים בישראל : מדינה יהודית דמוקרטית. הוצ' מעלות. פרק ב': החברה הישראלית: חברה רבת שסעים, עמ' 276-354. אפרים יער וזאב שביט, 2001. מגמות בחברה הישראלית ת"א, הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, חלק א'. מדיניות העלייה והקליטה בשנות ה 50: 396-405, אי שוויון במדינת ישראל, עמ' 533-571 חלק ב': שסעים חברתיים בתרבות הפוליטית, עמ' 743-771	סרט: פרק מהסדרה "השד העדתי" שימוש במקורות היסטוריים: יחס הפקידות ליהודי המזרח בתקופת היישוב, הצגת השיקולים בעד ונגב ליישוב עולים מעדות המזרח בעיירות פיתוח, לימוד העובדות ודיון כיתתי	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)

הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)	שימוש תמונות וכתבות מהתקופה, מה היה האתוס הישראלי: כובע טמבל או איש היי-טק. וכן לימוד עיוני היסטורי של התקופות השונות.	ניסים משעל. 1997, ואלה שנות, 50 למדינת ישראל. הוצ' משכל. (דפי שער של ידיעות אחרונות לאורך 50 שנה) אפרים יער וזאב שביט, 2001. מגמות בחברה הישראלית ת"א, הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, חלק א'. כלכלה חברתית ופוליטית: עמ' 585-677 חלק ב'. התגבשותה של התרבות הפוליטית והמשפטית בישראל, עמ' 722-733. גודמן שירה, ברק מיכל, אתגר הרווחה במדינה הדמוקרטית: מדיניות חברתית-כלכלית בישראל, 2011 מט"ח, פרק 7 מדיניות ההפרטה, עמ' 130-149. כהן, אורי וניסים ליאון, 2001. מרכז תנועת חרות והמזרחים 1965-1977. הוצ' המכון הישראלי לדמוקרטיה. ירושלים	הבדל אידיאולוגי כלכלי בתקופת היישוב: סוציאליסטים מול רויזוניסטים וליברלים. סוציאליזם, שלטון מפא"י, המהפך הפוליטי ב-77, המהפך הליברלי, המעבר לקפיטליזם.	התלמידים יכירו את התפיסות השונות של הקבוצות השולטות: מפא"י – גישה סוציאליסטית, בעד מעורבות המדינה בכלכלה, ליכוד – מדיניות ליבראלית, שהובילה לקפיטליזם	6	רקע פוליטי: שנות מפא"י, מהפך 77, אימוץ הכלכלה הקפיטליסטית	פערים חברתיים בישראל
הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)	הצגת פרק מס' 26 בסדרה "מחברים + (נדב אבקסיס חוזר לחצור ומשוחח עם תלמידים) שימוש בנתונים מספריים וקיום שיחה על ההבדל בין מרכז לפריפריה בישראל	ד"ר דורון לביא, "מדד הפריפריה" מתוך כנס מחקרי גליל ה-15: http://blog.telhai.ac.il/news/6902 צחור זאב, 2002 "יחסי מרכז-פריפריה", בתוך "ישראל - האדם והמרחב: נושאים נבחרים בגיאוגרפיה", מט"ח,	דגניה לעומת תל אביב, מדיניות פיזור עולים בשנות ה-50, פער בתודעה: מהו מרכז, מהי פריפריה, פערים בחינוך, בהשכלה גבוהה, בשכר, בדיוור, בנגישות לתרבות, בבריאות	התלמידים ילמדו מושגים בנושא הפער בין מרכז לפריפריה בגיאוגרפיה ובישראל וילמדו על ההשפעה של הפער הזה על המצב החברתי בישראל	6	מרכז מול פריפריה בישראל ב 2013	

		http://lib.cet.ac.il/pages/it					
נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
פערים חברתיים בישראל	פערים בחינוך ומוביליות חברתית: תיכון, אקדמיה	6	תלמידים יכירו מושגי יסוד בתחום הפער בהשכלה ויתנסו בחשיבה על אפשרויות המדינה לצמצם את הפער	ריבוד, מוביליות חברתית והקשר ביניהם זכאות לתעודת בגרות, אחוז מסיימי תיכון, אחוז אקדמאים לפי יישוב, מכללה לעומת אוניברסיטה	סבירסקי, שלמה, דגן-בזגלו, נוגה, יעדים לתיקון החינוך, 2011 : http://www.adva.org/upload/edu_2011.pdf קרין, תמר, שפרמן, המכון הישראלי לדמוקרטיה, בתוך השכלה גבוהה גיליון 54 יוני 2007: אי שוויון בהשכלה הגבוהה בישראל : http://www.idi.org.il/%D7%A1%D מגמות בחברה ישראלית, ת"א האוניברסיטה הפתוחה, 2001, חלק ב'. אי-שוויון במערכת החינוך וההתמודדות עמו עמ' 944-951. מרכז אדווה: זכאים לתעודת בגרות לפי יישוב, 2009-2010: http://www.adva.org/upload/Bagrut2010%20(2)_2.pdf	הנושא יוצג דרך שיקולים של משפחה מהפריפריה: עזרה בחוגים ושיעורים פרטיים או נופש? בהמשך יתקיים דיון על הנתונים ויעשה שימוש בסיעור מוחות להעלות רעיונות לצמצום הפער.	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
פערים חברתיים בישראל	פערים בבריאות בין המרכז לפריפריה	3	התלמידים יכירו מושגי יסוד בנושא ויתמודדו עם דילמה - תפקיד המדינה להעביר רופאים לפריפריה מול זכות הבחירה של כל הרופא	השקעה בנפש בבריאות לפי מקום מגורים, בריאות ציבורית או פרטית, שיעור תמותת תינוקות, שיעור מיטות לתושב, חופש העיסוק לעומת ערכי הדמוקרטיה וזכות המדינה להעדפה מתקנת לטובת שיפור רווחת תושביה	מאמר מגלובס: "חיים יותר, פחות תינוקות מתים" – בין מרכז לפריפריה: http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000874389 בריאות: צריכת שירותי בריאות בישראל: מרכז מול פריפריה http://www.ima.org.il/Ima/FormStorage/Type1/center.ppt#287,10 מצגת אי שוויון בבריאות בישראל: http://www.ima.org.il/Ima/FormStorage/Type1/epstein_report.pdf	שימוש במצגת להצגת הפערים. לימוד מושגים ושיחה על תפקיד המדינה: האם אפשר לחייב רופאים טובים לעבור לפריפריה?	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
	פערים בשוק התעסוקה בישראל: קשר בין פריפריה ומרכז, בין השכלה לתעסוקה	3	התלמידים יכירו מושגי יסוד בקשר בין השכלה לתעסוקה ושכר וילמדו על ההבדלים בין רמות שכר של מקצועות, השפעת המגדר ואזור המגורים על רמת השכר ועוד.	השכלה גבוהה, הכנסה על פי מגדר, מרכזי תעשייה בפריפריה, איכות התעסוקה: היי-טק מול לאו-טק. עבודה מלאה מול עבודה חלקית, עובדי קבלן	מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, 2011: "השכלה גבוהה יותר, פערי תעסוקה נמוכים יותר" http://taubcenter.org.il/index.php/publications/e-bulletin/higher-education/lang/he/ מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, 2011: "דפוסי התעסוקה משתנים מדור לדור ותלויים במגדר ובהשכלה" http://www.hesegim-program.org.il/?CategoryID=313&ArticleID=647 וכן מאמר מתורגם לעברית של OECD	הלמידה תתבצע בעזרת גזרי עיתונים עם כותרות מתחומי התעסוקה, האבטלה, הבדלי שכר, שביתות ועוד. הכיתה תדון ברקע לכתבות השונות, תעבוד על גרפים מדוחות של מרכז טאוב ותלמד מושגי יסוד להבנת הקשר בין ההשכלה והתעסוקה	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)

		http://www.hesegim-program.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/hashvati0512.pdf					
--	--	---	--	--	--	--	--

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
פערים חברתיים בישראל	פערים בתחום המגדר	3	התלמידים יכירו את הפער הקיים ברמת ההכנסות בין נשים לגברים, וידונו בשוויון ההזדמנויות הקיים או לא כלפי נשים בחברה הישראלית	פערים בהכנסות ובשוויון הזדמנויות בין נשים לגברים בישראל מקצועות בעלי סטאטוס תעסוקתי גבוה לעומת מקצועות בעלי סטאטוס נמוך	סרטון ביו טיוב מערוץ 10 על ההבדל בין נשים לגברים בעבודה והסיבות להבדל זה https://www.youtube.com/watch?v=-zks277XHnE מרכז אדווה: פער בין נשים לגברים בשוק העבודה בישראל http://www.adva.org/uploaded/memunegendergaps.pdf	שימוש בסרטונים ובדוחות של מרכז אדווה וקיום דיון על הסיבות לפער	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
	מדיניות כלכלית והביטוי שלה בתקציב המדינה	3	התלמידים יכירו מושגי יסוד אודות תקציב המדינה ויבינו את המשמעות של קיצוץ או הוספה תקציבית לשירות שכל אחד מאיתנו מקבל.	גירעון, קיצוץ בקצבאות ילדים, מעמד בינוני, מס הכנסה שלילי, מס פרוגרסיבי מעמד בינוני מזרחי בישראל	מרכז אדווה: הערות על תקציב המדינה 2013-2014 http://www.adva.org/default.asp?pageid=1001&itmid=749 גודמן שירה, 2011. אתגר הרווחה במדינה הדמוקרטית: מדיניות חברתית כלכלית בישראל. ירושלים: משרד החינוך והתרבות - המזכירות הפדגוגית, תשע"א פרקים 4-5, עמ' 64-109 כהן, אורי וניסים ליאון, 2001. מרכז תנועת חרות והמזרחים 1965-1977. הוצ' המכון הישראלי לדמוקרטיה. ירושלים	השיעור יחל בהתלבטות: איפה צריך להשקיע? (שימוש ברשימה של צרכים מול מקורות) מול כמות גדולה של צרכים יש כמות קטנה של כסף. מה חשוב יותר? בהמשך יוצגו סעיפים מתקציב המדינה, וילמדו מושגי יסוד להבין מהו תקציב ומה ההשפעה שלו על כל אזרח בישראל.	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
יזמות והובלה	עקרונות היזמות	3	התלמידים יכירו את מושג היזמות ואת האבחנה בין פעולת ההמצאה לבין היזמות, שמהותה מימוש של רעיון וחזון, לאורך זמן.	מהי יזמות? מה מבדיל יזם ממציא? סביבה ארגונית מעודדת יזמות, איך נוצרים ארגונים יזמיים?	קולינס ופוראס, 1997. לנצח נבנו: 18 חברות מופת. פקר הוצאה לאור, תל אביב. פרקים 4,5, עמ' 129-92 ופרק 7 עמ' 158-189 פיטרס וטרמן, 1996. כיצד להצטיין בניהול. עתרת הוצאה לאור, הרצליה. פרק 3 עמ' 69-94 זכי שפר, גילת כהן. 2007. יזמות עסקית - היבטים תיאורטיים וניהוליים. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ז פרק 1: אופייה והתפתחותה של תופעת היזמות, עמ' 11-15, פרק 2: החשיבה היזמית, 24-29,		הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
	יזמים בעולם ובישראל	3	התלמידים יכירו את המושג יזם, ילמדו על דרכי ההתמודדות עם משברים וייחשפו לתפקידו של היזם בעולמנו	מה מאפיין יזמים בעולם העסקי? קשיים ומשברים בדרך, נחישות והצבת מטרות	זכי שפר, גילת כהן. 2007. יזמות עסקית - היבטים תיאורטיים וניהוליים. פרק 3: היזם אישיות ומאפיינים: עמ' 38-40. עמ' 41-54 תאורים של פריצות דרך ויזמות בעולם. שימוש בכתבות עיתונאיות על יזמים. למשל כתבות על דב מורן: http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=10007885 87		

הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)	סדנא המבוססת על משחק הרכבה של גשר, אשר קבוצה מתחרה בו נגד אחרות על איכות, זמן, יצירתיות ויופי. לאחר מכן מתקיימת שיחה על חשיבה יצירתית, יצירתיות בקבוצה, עוצמת היחד לאיתור פתרונות יצירתיים ועוד.	הלפמן, יעקב, 1991. חשיבה המצאתית שיטתית / תל אביב : אוניברסיטה הפתוחה, תשנ"א נספח ב': שיטות ליצירתיות, עמ' 92-102. בן חורין, ירדן, 2003. חשיבה המצאתית : תכסיסי חשיבה בפעולה . ירושלים : מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה, תשס"ג. יש גם הרצאות שלו ביו טיוב : http://www.youtube.com/watch?v=sjkYZHBIRSA&feature=youtu.be	חשיבה יצירתית, סיעור מוחות, כוחה של הקבוצה במציאות פתרונות	התלמידים ייחשפו לחוויה של חשיבה יצירתית, יכירו את מגבלות היחיד ואת חשיבות התכנון בהוצאה לפועל של רעיונות יצירתיים.	3	חשיבה יצירתית	
--	---	---	---	---	---	---------------	--

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
מבוא לארגונים	מהו ארגון? סוגי ארגונים, מעבר מחברה מודרנית לחברה פוסט מודרנית,	6	התלמידים יכירו את יסודות הארגון: האופן בו הוא פועל, סוגי הארגונים והסיבות לארגונים שונים	ארגון, חברה, בירוקרטיה, פעולה חברתית מבנה ארגוני, סוגי ארגונים, מוטת שליטה ארגונית, חברה פוסט מודרנית	סמואל, יצחק. 1991. ארגונים, מאפיינים, מבנים, תהליכים. הוצ' אנו' חיפה. פרקים 1,2 ו-4. גארת, מורגן. 2010. דימויים של ארגון. תרגום: יורם שדה. האונ' הפתוחה, תל אביב. חלק 2, עמ' 200 – 21. ברמן מרשל, 2006. "מודרניות – אתמול, היום, מחר". בתוך: היילברנר, עודד ומיכאל לוי (עורכים) העיר הישראלית – העיר העברית האחרונה? תל אביב. רסלינג, עמ' 19-48 ארווינג גופמן, 1959 (1980) הצגת האני בחיי יומיום. תרגום משה גונן. הוצ' דביר, ת"א.	הצגת סכמות שונות של מבנים ארגוניים ושל סוגי ארגונים שונים על פי דימויים שונים (ראו גארת מורגן) אותם יצטרכו התלמידים לנתח	הכנת דו"ח אישי על שלושה מנושאי השיעור (20%)
	השגת מטרות ארגוניות: הצבת יעדים ומטרות, תכנית עבודה, מדידה ובקרה	3	התלמידים יכירו את הסיבה לקיומן של מטרות ארגוניות ויתנסו בהפיכת מטרות ליעדים	מטרות ארגוניות, מטרות רשמיות, מטרות "נגד", מטרות תפעוליות, מה בין מטרה ליעד, תכנית עבודה	סמואל, יצחק. 1991. ארגונים, מאפיינים, מבנים, תהליכים. הוצ' אנו' חיפה. פרק 3, עמ' 46-59. לוק, אדוין. 1986. הצבת מטרות : שיטת הנעה שפועלת. תל אביב. הוצ' צ'ריקובר. פרק 9 : הצבת מטרות וטכניקות נוספות להנעה. עמ' 89-111.	הצגת רקע תיאורטי, ולאחריו ביצוע משימה כיתתית (עבודה בקבוצות): כל קבוצה צריכה לתכנן תוכנית שנתית לאור מטרות שיוגדרו למפעל דמיוני.	
	מבוא לארגונים המשך	3	התלמידים יכירו את החשיבות של הנעה בארגונים להשיג תוצאות, וייחשפו לצד המוסרי של הנעת עובדים	מוטיבציה והנעה, שביעות רצון עובדים והשפעתה על תפוקות הארגון, קשר בין שכר למוטיבציה, כלים לנטיעת מוטיבציה,	סמואל, יצחק. 1991. ארגונים, מאפיינים, מבנים, תהליכים. פרק 5, עמ' 88-93 פופר, מיכה. 1993. על מנהלים כמנהיגים. הוצ' רמות. תל אביב. פרק ב', עמ' 108-33	להתחיל בכתבות מהאינטרנט על עובדים ממורמרים, על פיטורין שלא כחוק או על התעמרות בעבודה. שיחה בעקבות הכתבות: מה גורם לעובדים להרגיש	

	מבוזים, לא מרוצים בעבודה?	כתבות מעיתונים למשל: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-					
מבחן מסכם שנתי 30%					72 ש"ל	סה"כ עיוני	

ב. משפט ציבורי - פער חברתי והמענה הניתן לו: האם עשינו כל מה שנדרש?

(6 שיעורים של 3 ש' – סה"כ 18 ש"ל = 20% יישום הנלמד בטיעוני התביעה וההגנה)

המטרה: בחינה ביקורתית מעמיקה של סוגיה חברתית בישראל, דרכים ואפשרויות שונות להתמודדות עימה.

"חלום מול מציאות"

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
משפט ציבורי	הכנת משפט ציבורי וביצועו : לפער חברתי והאופן בו החברה והרשויות מתמודדות איתו.	6X3	התלמידים יחזקו את הידיעה וההבנה שלהם על המורכבות של המדיניות והחברתית איתה מתמודדים מנהיגי מדינת ישראל	חזרה על כל מושגי היסוד שנלמדו בשיעורים על החברה הישראלית, תוך דגש למושגים מהנושא הנבחר	מגמות בחברה הישראלית, עורכים: אפרים יער וזאב שביט. תל אביב : האוניברסיטה הפתוחה, תשס"א-תשס"ג 2001-2003. חלק א' וחלק ב'	שיעור סיכום: הכיתה תחולק למספר קבוצות, כשחלק יכינו כתב תביעה נגד התנהלות מוסדות ציבוריים והחברה (סביב הפער החברתי הנבחר) וחלקם האחר יכין כתב הגנה באותו נושא.	הערכת המורה המלווה 10%
סביב סוגיה נבחרת בה קיים פער חברתי	לדוגמא: העלייה ממדינות חבר העמים של שנות ה-90, התמודדות המדינה ותושבים הוותיקים עם העלייה ממאתיופיה ועוד.		ומנהיגים חברתיים מהעמותות השונות	וכלל החומר הביבליוגרפי שנעשה בו שימוש עד כה.	השופטים יהיו מוזמנים חיצוניים: שופט בדימוס, נציגי משרד החינוך, מורים.	הם יצטרכו להכריע האם המדינה והחברה עשו את כל הנדרש, ומה ניתן עדיין לעשות על מנת להתמודד עם הפער.	

כיתות יא'

2 יחידות לימוד, סה"כ 180 שעות שנתיות, מתוכם 105 ש"ל עיוניות (60%) ו 75 ש"ל מעשיות (40%).

רציונאל תהליך הלמידה

בכיתה י"א הלמידה תתבצע בשני שלבים:

שלב א' (כחודשיים): למידה עיונית כללית, המשך מתן רקע וכלים לקדם יזמות חברתית בישראל.
(45 ש"ל)

שלב ב' (כ- 6 חודשים): עבודה על פרויקטים צוותיים (135 ש"ל). במסגרת שלב זה ילמדו התלמידים 60 ש"ל עיוני ו 75 ש"ל מעשי. כחודשיים לאחר תחילת שנת הלימודים תתחלק המגמה לצוותים, כאשר כל צוות יקדם פרויקט מרכזי בתחום אותו הוא בחר. במהלך תקופה זו תמשיך המגמה להיפגש למפגשי לימוד עיוני סביב נושאים משותפים, ובמקביל כל צוות יישם את הלמידה ישירות על הנושא והארגון בו הוא בחר לפעול.

שלב א' – רקע כללי ליזמות חברתית

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
חזון ושליחות	מהו חזון, ניסוח חזון כיתתי	3	התלמידים יכירו את המושגים הקשורים בחזון ויתנסו בניסוח חזון משלהם לכיתה ו/או לבית הספר	חזון אישי, מתן משמעות, תמונה מיטבית של העתיד	אבני ראשה, יצירת חזון בית ספרי ומימושו: http://www.avneyrosha.org.il/resourcecenter/resources/docs/%D7%99% קולינס ופוראס, 1997. לנצח נבנו: 18 חברות מופת. פקר הוצאה לאור, תל אביב. פרק 3 עמ' 88-51, על חברות בעלות חזון. מאמר בנושא חזון אישי: http://www.mygoalsaver.co.il/article.asp?a=18&p=6&m=sm	השיעור ייעשה כסיעור מוחות לאחר הצגת השאלה הפתוחה: "מה זה חזון" האם כל אחד יכול לממש חזון? לאחר מכן יחולקו לקבוצות, ינסחו חזון כיתתי וכל קבוצה תציע את החזון שלה לכיתה במליאה	מבחן ידע אישי בסוף השנה (30%)

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
חזון ושליחות	על שליחות, וחזון: סיפורם של הרצל ומנדלה כמובילי חזון	3	התלמידים יכירו את חזונם של אישים שונים, כמו הרצל, מנדלה ועוד, יתמודדו עם השאלה מה הניע אותם לממש את החזון, מה הצליח, מה לא, ויפרטו את הגורמים להצלחה ולכישלון.	מחזון לפעולה,	תיאודור הרצל, אלטנוילנד, הוצ' בבל, תל אביב. על ספרו של הרצל, אלטנוילנד, מט"ח http://lib.future.cet.ac.il/pages/item.asp?item=17063 הסרט "אינוויקטוס" על מנדלה ודרום אפריקה.	התלמידים יעבדו בשתי קבוצות, על הרצל ומנדלה. כל קבוצה תלמד על חזון האיש, מה הוא הצליח לממש ומה לא. בכיתה יתקיים דיון על הפער בין החלום למציאות	מבחן ידע אישי בסוף השנה (30%)
	מחזון למציאות: מהצבת מטרה למימוש החזון	3	התלמידים יחוו התמודדות עם הקושי במימוש החזון ויכירו עקרונות של נחישות והתמדה לשם מימוש החזון	נחישות והתמדה, התמודדות עם משברים, בחינה מחדש של המציאות, זיהוי הזדמנויות	מהאינטרנט: סיפורם של אלו שהצליחו, סמל לנחישות והתמדה: סטיב ג'ובס, ביל גייטס, אורי לופליאנסקי, דב מורן. קולינס ופאוורס, 1997. לנצח נבנו: 18 חברות מופת. פקר הוצאה לאור, תל אביב. פרק 5, עמ' 101-129 על תעוזה וקשיים של המייסדים של חברות ענק כמו וולט דיסני, בואינג, סוני, מארק ועוד.	למידת סיפורם של אלו שהצליחו דרך רגעי המשבר: חוסר הצלחה בהתחלה, פיטורין, והצורך בנחישות והתמדה שהביאה בסופו של דבר להצלחה.	

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
המגזר השלישי בעולם ובישראל	המגזר השלישי: סקירת התופעה בעולם ובישראל	6	התלמידים יכירו את התפתחות המגזר השלישי בישראל, את היקף התופעה בארץ ואת השפעתו על כל אזרח בישראל, בעיקר אוכלוסיות נזקקות.	מגזר ראשון, שני ושלישי, מדינת רווחה, שירות ציבורי, מתן מענה לפערים, התנדבות, פילנתרופיה, תרומות.	בנימין גדרון, מיכל בר וחגי קץ. 2003. המגזר השלישי בישראל, בין מדינת רווחה לחברה אזרחית. הוצ' הקיבוץ המאוחד. תל אביב. פרק 1, עמ' 18-49, פרק 5 192-172. עותק דיגיטלי של הספר: http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=96525742#1.0.5.fitwidth	למה צריך מגזר שלישי? האם אפשר לסמוך על ארגונים שחיים מתרומות? ללא הקצבה מהמדינה? שיעור ושיחה על חשיבותו של מגזר שלישי בעולם בכלל ובישראל בפרט	מבחן ידע אישי בסוף השנה (30%)
	המגזר השלישי בעולם ובישראל	6	התלמידים יכירו 2-3 עמותות גדולות, דרכן ילמדו על הדרך בה ניתן למלא חלל ולהגשים חזון חברתי של ערכות הדדיות.	היכרות עם עמותות: יד שרה, עלם, לתת, חיבוק ראשון (לאימוץ תינוקות נטושים בבתי חולים) ועוד.	מאמר: בני גדרון, חקר המגזר השלישי בישראל. http://www.bgu.ac.il/~gidron/publication/pub11.pdf כתבה על יד שרה, לרגל טקס 25 שנה להקמתה: http://yafanakar1.wordpress.com/2010/04/12/62/ כתבה על עלם: http://www.elem.org.il/ה-להתנדב כתבה על "חיבוק ראשון" http://www.tinokot.org/heb/About/Who%20we%20are/	בקבוצות: לימוד על שלוש עמותות ודיון על התרומה שלהם לחברה הישראלית ועל קשיי הקיום שלהם.	

נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
עבודת צוות – בניית צוות אפקטיבי	6	התלמידים יחוו עבודת צוות ויכירו את עקרונות הצוות האפקטיבי	עבודת צוות, שיתוף פעולה, פרגון, אפקטיביות של צוות	סרטון על עבודת צוות: http://www.youtube.com/watch?v=xpIvGPnHuFo מצגת: www.hadassah.org.il/media/2441347/עבודתצוות.ppt מאמר על עבודת צוות: http://www.articles.co.il/article/132658/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%	סדנא ושיעור: משחק דירוג 15 פריטים חשובים להישרדות בג'ונגל, לאחר מכן שיעור על תרומת הצוות לעומת הפרט הבודד, שימוש במצגת ובניסיון של התלמידים	
עבודת צוות חלוקת משימות	6	התלמידים יתנסו בחלוקת משימות בין אנשי הצוות	שיתוף פעולה, חלוקת משימות, איזון הדדי ותרומה של כל משתתף לצוות	על עבודת צוות מהאוניברסיטה הפתוחה	מעבר מעבודה אישית לעבודה צוותית: כל צוות ינתח את כלל המשימות העומדות בפניו תוך חלוקת העבודה בין התלמידים.	מבחן ידע אישי בסוף השנה (30%)
התמודדות עם קשיים וכישלונות	6	התלמידים יחוו התמודדות עם משבר ויציאה לדרך חדשה בעקבות המשבר	זיהוי משברים, בחינה מחדש של המציאות, ממשבר להזדמנות	אורי, מרי. 1990. התמודדות עם משברים. צ'ריקובר מוציאים לאור. תל אביב. עמ' 21-56	שימוש בקטעי קריאה מהספר של מרי: עמ' 35 ו 39 (סיפור המשבר בכור בשנות ה-80) שיעור על ארגון במשבר: איך מזהים זאת? על אדם במשבר: זה אותו דבר?	

		בהמשך היכולת לקום לאחר משבר: ממשבר להזדמנות (שימוש בסיפורם של אנשים אליהם נחשפו בשיעורים קודמים)					
		מתחילים בסרט על מנהיגות. לאחר מכן שימוש בסדנאות ומשחקי תפקידים לדון בדילמות של מנהיגים מתחומים שונים	פופר, מיכה. 1993. על מנהלים כמנהיגים. הוצ' רמות. תל אביב. פרקים א'-ג' מיכה פופר ואביהו רונן, 1989. על המנהיגות. הוצאת משרד הביטחון, תל אביב. עמ' 66-13	מנהיגות מתגמלת לעומת מנהיגות מעצבת, הטווח המלא של המנהיגות, כלים להנהגה: הצבת מטרות, רטוריקה, גישה אישית ועוד	התלמידים יכירו מודלים של מנהיגות, אפקטיביות של מנהיג ואת היכולת לרכוש כישורי מנהיגות	6	מנהיגות: סגנונות מנהיגות, איך מנהיגים בארגון ובצוות
							45 ש"ל

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
לימוד עולם תוכן אותו בחר הצוות	מעשי: בחירת הנושא הצוותי	3	התלמידים יגיעו להסכמה על נושא צוותי אותו הם יובילו בשנתיים הקרובות	סיעור מוחות, מושגים מתחום הפער החברתי בחברה הישראלית: עוני, ילדים, נוער מנותק, זקנה, בריאות ועוד.	שימוש במקורות מידע עדכניים: פרסומי המכון הישראלי לדמוקרטיה: http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99% פרסומי מרכז טאוב: http://taubcenter.org.il/index.php/category/publication/s/lang/he/ פרסומי מרכז אדווה: http://www.adva.org/	באמצעות סיעור מוחות	הכנת דו"ח פרויקט צוותי, הגנה אישית בסוף השנה (70%)
	עיוני: רקע כללי על התופעה בעולם	3	התלמידים יכירו לעומק את התופעה הנלמדת בעולם ובישראל			לימוד צוותי	
	עיוני: רקע כללי על התופעה בארץ	3					
	מעשי: בחירת הארגון באזור ירושלים או הסביבה	3	התלמידים יסכימו ביניהם על הארגון הנבחר			חיפוש אינטרנטי של ארגונים מעולם התוכן הספציפי	
לימוד אופן הפניה לארגונים: למידה באמצעות סדנא	עיוני: פניה בטלפון: סדנא למענה טלפוני	3	התלמידים יכירו את הדרך הראויה לקיים שיחת טלפון לארגונים ולבעלי תפקידים	זמן תגובה בטלפון, לחיצת היד הטלפונית,	מבוסס על חומר פרי פיתוח מקומי	סדנא: מענה טלפוני. שימוש במצגות ומשחקי תפקידים	
	עיוני: פניה במכתב: סדנא לכתובת מכתבים רשמיים למוסדות ולתורמים.	3	התלמידים יכירו את כללי הכתיבה המנהלית הרשמית והמכבדת			פניה רשמית, ניסוח מכבד	
	עיוני: פניה במייל: לבעלי תפקיד, ומנהלים	3		התלמידים יכירו את כללי הכתיבה המנהלית במייל			

שלב ב: קידום הפרויקט הצוותי תוך שילוב תכני לימוד המשולבים בפרויקט

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה			
בחירת הארגון	מעשי: פניה לארגונים מאותו עולם תוכן	6	התלמידים יסכמו עם נציג הארגון על פרויקט משותף	שיתוף פעולה, יוזמה של מעורבות חברתית	מקורות פנים ארגוניים: פרוספקטים, אתר אינטרנט של הארגון, מסמכים רשמיים, כתבות על הארגון שהתפרסמו בעיתונות ובאינטרנט, ועוד	עבודה צוותית תוך שיתוף פעולה וחלוקת משימות בין אנשי הצוות	הכנת דו"ח פרויקט צוותי, הגנה אישית בסוף השנה (70%)			
	מעשי: בחירת הארגון (סיעור מוחות)	3								
	לימוד הארגון (לאחר הצוות)	לימוד הארגון: ייעוד הארגון, מטרות והיסטוריה של הארגון	6	התלמידים יכירו את תולדות הארגון, משימותיו ומאפייני המחלקה				מושגים מעולם התוכן של הארגון הספציפי		
		לימוד המחלקה בה הצוות יפעל	6							
	השימוש בכלי אבחון בארגונים	לימוד: הראיון והשימוש בו	3	התלמידים יכירו את כלי האבחון השונים ויעשו בהם שימוש ללימוד הארגונים				עובדות לעומת פרשנות, ממצאים מחקריים, כלי אבחון, אבחנה בין ממוצעים ומובהקות סטטיסטית של ממצאים	יעל דיין, 2002. "המתודולוגיה של מחקר איכותני". המחקר האיכותני בחינוך. עורכים: אהרון שי ויהודה בר שלום. הוצ' מכללת דוד ילין, ירושלים. עמ' 79-98	למידה של כלי אבחון וביצוע אבחון בארגון לשם איתור פער בו ניתן לקדם יוזמה חברתית
		לימוד: התצפית והשימוש בה	3							
בניית כלי אבחון לארגון		3								
מעשי:		12								

						תצפיות וראיונות עם אנשי מפתח בארגון	
						מעשי: מיפוי פערים ובחירת הפער לטיפול	
					6		

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
לימוד פרזנטציה, הצגת מצגת אמצע שנה	הצגת נושא: פרזנטציה בעל פה	3	התלמידים יכירו את עקרונות ההצגה של נושא במגוון דרכים: רטוריקה ושפת גוף, ומצגת בעזרת מחשב, ויתמשו בכך לצורך הפרזנטציה הצוותית	מרכז לעומת פריפריאלי, הדגשת החשוב לעומת השולי, מתן דגש למסרים: מילוליים ושאינם מילוליים, מסרים כתובים, מסרים רגשיים	<u>בנית מצגות :</u> הכנת פרזנטציה משכנעת: http://www.coach-yourself.biz/index2.php?id=54&lang=HEB איך להכין מצגת מנצחת : http://www.limudnaim.co.il/%D7%90%D7%99%D7%9A-%9A- מצגת מנצחת, ההצגה הטובה בעיר: http://kabayim.com/oral_press.htm PowerPoint 2010 : צעד אחר צעד / [הרצליה] : הוד-עמי, 2010	משחקי תפקידים, התנסות אישית וקבלת משוב מהתלמידים והמורה	הכנת דו"ח פרויקט צוותי, הגנה אישית בסוף השנה (70%)
	לימוד: פרזנטציה בעזרת מחשב	3				עבודה אישית עם מורה למחשבים	
	מעשי: הכנת מצגת צוותית	6				עבודה צוותית, תוך חלוקת משימות בין חברי הצוות	
	מצגת אמצע שנה:	3					
בנית תכנית עסקית	לימוד: אסטרטגיה וקביעת יעדים בעולם חברתי	3	התלמידים יכירו את עקרונות הבנייה של תוכנית עסקית	חשיבה אסטרטגית לעומת תכנון טקטי, אבחנה בין מטרות ליעדים	חשיבה אסטרטגית לקידום שינוי חברתי. 2011. הוצ' שתיל. ירושלים. מהדורה אנטרנטית: http://shatil.org.il/files/guides/Strategic/index.html	לימוד תיאורטי בעזרת מצגות.	תרגיל מגמתי תוך שימוש בדוגמאות של תוכניות עסקיות ממספר ארגונים.
	לימוד: בניית תכנית עסקית	3					

		מעין גרובר (עורכת) מדריך לאקטיביזם - כלים לשינוי חברתי. 2002. הוצ' שתיל. ירושלים. מתוך המדריך: "המדריך לאקטיביזם מאגד כלים ומכיל מידע רלוונטי לתכנון אסטרטגי, ניהול מאבקים וקמפיינים, מדריך תקשורת, כלים שיווקיים, אקטיביזם ברשת. למאבקים חברתיים".					
--	--	--	--	--	--	--	--

נושא האב	נושא השיעור	שעות הלימוד	מטרות אופרטיבית	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה ומשקלה
בניית תכנית עסקית	לימוד: מהו תקציב: בניית תקציב תומך פרויקט	12	התלמידים יכירו את עקרונות בניית התקציב ויתנסו בתכנון תקציב	סדרי עדיפויות, רווח והפסד, הוצאות מול הכנסות, מאזן שנתי	מאמר: 10 טעיות שכדאי להימנע מהם בבניית תקציב שנתי: http://www.themarker.com/career/1.589555	לימוד תיאורטי של עקרונות בניית תקציב והתנסות תוך שימוש בדוגמאות של תקציבים מארגונים שונים.
	מעשי: יישום החומר, בניית תכנית עבודה	6				
	לימוד: גיוס משאבים: מגזר עסקי, מגזר שלישי	3	התלמידים יכירו את עקרונות גיוס המשאבים והדרכים השונות בהן ניתן ליישם זאת	מקורות אפשריים: תורמים, קרנות, הקצבה ממשלתית, תשלום השתתפות	מומו מהדב. 2008. גיוס משאבים מהקהילה. הוצאת שתי"ל, ירושלים. מהדורה אנטרנטית: http://shatil.org.il/files/guides/CommResDev/index.html	חשיפת התלמידים למגוון הדרכים בהם ניתן לגייס משאבים, וחשיבה צוותית מה מתאים לפרויקט הייחודי של הצוות
	מעשי: תכנון גיוס משאבים	3				
	לימוד: שיווק ופרסום בעולם המסחרי והחברתי	6	התלמידים יכירו את מושגי היסוד בשיווק ויתנסו בחשיבה שיווקית על הפרויקט הצוותי שלהם	חוקי השוק, נראות וחשיפה של מוצר, שימוש במסרים עיצוביים ורגשיים להעברה וחיזוק המסר אסטרטגית שיווק SWOT	עדנה פישר וחנן לוריא, 1995. "אסטרטגיה שיווקית – מהלכה למעשה". שיווק ועוד. עורכים ירון לונדון ואמנון לבב. הוצ' אחעד בע"מ, תל אביב. עמ' 51-58. מעין גרובר (עורכת) מדריך לאקטיביזם - כלים לשינוי חברתי. 2002. הוצ' שתיל. ירושלים. מתוך המדריך: "המדריך לאקטיביזם מאגד כלים ומכיל מידע רלוונטי לתכנון אסטרטגי, ניהול מאבקים וקמפיינים, מדריך תקשורת, כלים שיווקיים, אקטיביזם ברשת. למאבקים חברתיים".	לימוד התחום בעזרת מצגת. יישום צוותי של הלמידה על הפרויקט: תכנון מסע פרסום, שיכלול פוסטרים, לוגו, סיסמאות קליטות או כל כלי שיווקי אחר.
הכנת דו"ח פרויקט צוותי, הגנה אישית בסוף השנה (70%)						

	עבודה צוותית להפקת מצגת מסכמת, והצגתה בפני כלל המגמה	שימוש במקורות שהוצגו בטבלה הקודמת	העברת מסרים ואירועים באופן מרגש וקליט	התלמידים יישמו את הידע על בניית מצגות על המצגת המסכמת	6	מעשי: הכנת פרזנטציה סיכום שנה	פרזנטציה סיכום שנה
					6	הצגת הפרויקטים בסוף השנה	
					135	סה"כ שעות שלב ב'	

כיתות יב'

שתי יחידות לימוד לבגרות, סה"כ 180 ש"ל, מתוכן 72 ש"ל עיוניות (33%) ו- 108 ש"ל מעשיות (66%)

רציונאל:

הלמידה בכיתה י"ב תהיה מבוססת על למידה צוותית לקידום הפרויקט, זאת במקביל ללמידת עמיתים.

במהלך שנה זו יעמיקו התלמידים את תהליך הלמידה הצוותית על הקהילה הסובבת אותם, יקדמו תוכניות אסטרטגיות, שיווקיות ולוגיסטיות לקידום הפרויקט ויעמיקו למידה גם בתחום התוכן אותו הם בחרו (לצורך כך הם יעשו שימוש במקורות המידע המפורטים עד כה).

במקביל יתרגלו התלמידים גם למידת עמיתים, כאשר כל צוות מציג אחת לחודש את סטאטוס המיזם שלו, ושאר התלמידים מתנסים במתן משוב ובהעלאת רעיונות מקדמים.

הלמידה העיונית בכיתה י"ב תלווה את תלמידי המגמה גם באמצעות מיזם "ראש חודש". אחת לחודש ייקבע נושא, מתחום האקטואליה, אשר יוכן ויוצג ע"י התלמידים באופן מחזורי. יוזמת "ראש חודש" המתקיימת בכל בית הספר באמצעות מרכז הל"ב (המרכז למלחמה באדישות, המרכז את כלל היוזמות לקידום יזמות חברתית בבית הספר) תקבל העצמה בכיתה י"ב, באמצעות העמקה בלמידת הסובב אותם ובמתן מקום ממוסד להבעת עמדה אישית ונקיטת עמדה.

תכנית לימודים:

בשל העובדה שמדובר בתכנית משתנים, הן תכני הפרויקטים והן התכנים שייקבעו לקראת כל "ראש חודש", תוצג התוכנית באופן מחזורי, תכנית חודשית ותכנית שבועית.

תכנית חודשית

בכיתה י"ב נקיים מחזור למידה חודשי שיחזור על עצמו כל חודש במשך 6 חודשים, החל מחודש אוקטובר ועד סוף חודש מרץ. לאחר מכן יוקדש הזמן ללמידת צוות בלבד, כתיבת הדו"ח המסכם של הפרויקט והכנת הפרזנטציה לקראת ההגנה על הפרויקט.

יוגדרו 6 מועדים בהם יתקיים מפגש "ראש חודש" במשך השנה. לכל מפגש יוקדשו 6 ש"ל, מתוכן 3 שעות להכנה ו 3 שעות להצגת הנושא והצגת הנושא בפני כלל המגמה. לשם כך תחולק המגמה ל 6 צוותים (או זוגות) שכל אחד מהם יקבל מראש מועד להצגה, ויכין את הפרזנטציה שלו בשעות שיוקדשו לכך.

תכנון שבועי

כל שבוע יחולק לשני משכים: משך אחד צוותי, בו מקדם כל צוות את המיזם, (3 ש"ל בשבוע) ומשך שני של מפגש מגמתי, בו נפגשים כולם ללימוד משותף, או במסגרת "ראש חודש" או במסגרת דיון עמיתים, בו מוצגים דיווחי הצוותים ושאר התלמידים מסייעים לצוות הספציפי להמשיך ולקדם את המיזם. (3 ש"ל בשבוע).

דוגמא- כך ייראה חודש אחד אפשרי בשכבה י"ב:

שבוע 1:

הזוג שקיבל מועד קרוב להצגת ראש חודש מתכנן את ההצגה – למשל "להזדקן בכבוד". (3 ש"ל) שאר הזוגות עובדים על ראש החודש שלהם.

מפגש מגמתי בו מתקיימת למידה סביב הנושא הנבחר לראש חודש, למשל "להזדקן בכבוד": הרצאת אורח, סרט בנושא או כל יוזמה אחרת של תלמידי המגמה ופרזנטציה מתאימה בעקבותיה. (3 ש"ל)

שבוע 2:

הצוותים ממשיכים לקדם את היוזמה שלהם, ובונים תוכנית שיווקית או לוגיסטית לפרויקט שלהם. (3 ש"ל)

מפגש מגמתי – לימוד עמיתים. שני צוותים מציגים את סטאטוס הפרויקט שלהם, שאר התלמידים מסייעים להם בעצות ובהכוונות. (3 ש"ל)

שבוע 3:

הצוותים מכינים את הגיחה הקרובה לקידום המיזם שלהם או מקיימים תהליך של תיעוד - יומן שדה בעקבות הגיחה: תיעוד מפורט של מה שנעשה בשטח, תוך מתן דגש להצלחות, לקשיים וללקחים הנדרשים לקראת הגיחה הבאה. (3 ש"ל)

הצגה של שני צוותים: כל צוות מציג את הפרויקט שלו (45 דק') ומתקיים דיון מגמתי על המשך קידום הפרויקט של שני הצוותים. (1.5 שעות 2×3 ש"ל)

שבוע 4:

הצוותים ממשיכים לקדם את היוזמה שלהם, ומעמיקים בלימודי התוכן הרלוונטי לפרויקט. (3 ש"ל)

הצוותים מתכננים את הגיחה לקראת החודש הבא. (3 ש"ל)

סיכום שעות הלימוד בחודש ממוצע:

מהדוגמא עולה שבחודש ממוצע (מתוך 6 חודשי למידה), מתוך 24 שעות מגמה יוקדשו כ 12 שעות ללמידה עיונית, הן במסגרת הצוותים והן במסגרת ראש הצוות, ו 12 ש"ל לקידום המיזם הצוותי ולפרזנטציה מגמתית.

מכאן עולה שחלוקה שנתית בין למידה עיונית לפעילות מעשית צוותית ומגמתית לקידום הפרויקטים יהיה כדלקמן:

למידה עיונית: 12 ש"ל בחודש $6 \times$ חודשים - 72 ש"ל.

פעילות מעשית לקידום הפרויקט: פעילות הכוללת תכנון, ביצוע גיחות בשטח, תיעוד הגיחה, פרזנטציות תקופתיות, הכנת דו"ח סופי ופרזנטציה סופית להגנה על הפרויקט – 108 ש"ל.

לצורך הכנת מערך השיעור של כל ראש חודש ייעשה שימוש בתכנים ובמקורות שכבר הוזכרו קודם לכן, בעיקר מקורות המציגים תמונה עדכנית, דו"חות מרכז טאוב ודו"חות מרכז אדווה. מקורות המידע לפעילות הצוותים תתבסס על המידע בו נעשה שימוש בשנים הקודמות, בהתאם לתכנים הרלוונטיים לכל פרויקט צוותי. (למשל צוות שייקה על עצמו פרויקט לקדם יוזמה של 'זקנה בכבוד' יחזור לחומרי הלימוד שעסקו בעליית הגיל הממוצע בעולם, ביחס כלפי זקנים בעולם ובישראל, בחומר על ביטוח לאומי, על הרכב בתי האבות בישראל, על אורח החיים בגיל הזהב ועוד)

14. דרכי הערכה מסכמות

הערכת המורה כהערכה משותפת:

1. הערכת המורה – הערכה מילולית הנתונה כביקורת בונה ויוצרת, ומתייחסת לאופן קליטת התכנים, ולתהליך גיבוש העמדות האוטנטיות הנלווה ללמידה. ההערכה תיעשה בכתב ולאחר מכן תוצג בשיחה פנים אל פנים עם המורה כחלק ממערך ההערכה הכולל.
 2. הערכת תלמיד – הערכה אישית של התלמיד את עצמו המתייחסת לאופן קליטת התכנים, ליכולתו לקושרם לחייו, ולתובנות השונות אותן גזר מגופי הידע שרכש.
- שתי ההערכות יעברו סינתזה להערכה באמצעות משוב משותף בו ייקחו חלק המורה והתלמיד. ההערכה תהא מוסכמת ותשקף את עמדת השניים. אם תהיינה מחלוקות יוצגו התפישות השונות זו לצד זו.

הערכה מסכמת:

הציון הבית ספרי המסכם יינתן תוך מתן משקל יחסי לציון הניתן לתלמיד בכל שנה.

הערכה מסכמת בכיתה י':

הציון המסכם יורכב משלושה מרכיבים:

1. 3 דוחות אישיים על 3 נושאי שיעור, ע"פ בחירה אישית – נספח 1 (60%)
2. מבחן שנתי מסכם (30%)
3. הערכת המורה על מידת התרומה וההשתתפות במהלך השנה, בדגש על המשפט הציבורי (10%)

הערכה מסכמת בכיתה יא':

הציון המסכם יורכב משני מרכיבים:

1. מבחן תקופתי מסכם (30%)
 2. הגשת תיק פרויקט צוותי, פורטפוליו לפרויקט היזמות של הצוות – נספח 2 (70%)
- ההערכה של הפרויקט הצוותי תתבסס על רמת הידע והבנת החומר הנלמד והצגתו, על רמת המעורבות והעניין בפרויקט, על איכות האבחון הארגוני והצגת הפערים בארגון ועל מקוריות ואיכות הפיתרון של המיזם הצוותי ומידת הישימות שלו. כמו כן תתבסס ההערכה הסופית על רמת ההשקעה של חברי הצוות, זאת על פי הערכת המורה המלווה.

הערכה מסכמת בכיתה יב':

הציון לתלמיד בסוף י"ב יינתן בעקבות ההגנה על המיזם (הצגת המיזם הצוותי בפני צוות בוחנים מבית הספר) ויכלול שלושה תחומי הערכה:

1. הערכה צוותית על תיק הפרויקט – הפורטפוליו (ראה נספח 3) (25%)
 2. הערכה בעקבות ההגנה האישית (של כל תלמיד) על הפרויקט הצוותי (50%)
 3. הערכת המורה על מידת ההשתתפות, ההשקעה והתרומה של התלמיד למיזם הצוותי (25%)
- הערכת המורה תתבסס על שיחות משוב אותם הוא יקיים עם התלמידים לאורך השנה.

15. ביבליוגרפיה לתכנית הלימודים

מקורות כתובים

1. אדן חנה, 2001, להיות אזרחים בישראל : מדינה יהודית דמוקרטית. הוצ' מעלות. פרק ב': החברה הישראלית: חברה רבת שסעים, עמ' 276-354.
2. אורי, מרי. 1990. התמודדות עם משברים. צ'ריקובר מוציאים לאור. תל אביב.
3. אפרים יער וזאב שביט (עורכים), 2001. מגמות בחברה הישראלית הוצ' האוניברסיטה הפתוחה, תל אביב. כרכים א' וב'.
4. אשכולי חיים, אדי זילצר (עורכים). 1986. כתיבה מנהלית. תל-אביב. האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"ה-תשמ"ו.
5. בנימין גדרון, מיכל בר וחגי קץ. 2003. המגזר השלישי בישראל, בין מדינת רווחה לחברה אזרחית. הוצ' הקיבוץ המאוחד. תל אביב.
6. בן חורין, ירדן, 2003. חשיבה המצאתית : תכסיסי חשיבה בפעולה . הוצאת מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה, ירושלים.
7. גארת, מורגן. 2010. דימויים של ארגון. תרגום: יורם שדה. האונ' הפתוחה, תל אביב.
8. גודמן שירה, ברק מיכל. 2011. אתגר הרווחה במדינה הדמוקרטית : מדיניות חברתית-כלכלית בישראל, הוצאת מט"ח. תל אביב..
9. גרובר, מעין (עורכת). מדריך לאקטיביזם – כלים לשינוי חברתי. 2002. הוצ' שתיל. ירושלים.
10. דיין, יעל. 2002. "המתודולוגיה של מחקר איכותני". המחקר האיכותני בחינוך. עורכים: אהרון שי ויהודה בר שלום. הוצ' מכללת דוד ילין, ירושלים. עמ' 79-98
11. הוד-עמי, 2010. פאוורפוינט 2010 – צעד צעד. הרצליה.

12. הלפמן, יעקב, 1991. חשיבה המצאתית שיטתית. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, תשנ"א נספח ב': שיטות ליצירתיות, עמ' 92-102.
13. הרצל, תיאודור. אלטנוילנד, הוצ' בבל, תל אביב.
14. זכי שפר, גילת כהן. 2007. יזמות עסקית – היבטים תיאורטיים וניהוליים. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה, רעננה.
15. כהן אורי וניסים ליאון, 2001. מרכז תנועת חירות והמזרחים 1965-1977. המכון הישראלי לדמוקרטיה. ירושלים.
16. לוק, אדוין. 1986. הצבת מטרות: שיטת הנעה שפועלת. הוצ' צ'ריקובר. תל אביב.
17. מומו מהדב. 2008. גיוס משאבים מהקהילה. הוצאת שתי"ל, ירושלים.
18. משעל ניסים. 1997, ואלה שנות, 50 למדינת ישראל. הוצ' משכל. תל אביב.
19. נווה, אלעד ורן, 2005, סוציולוגיה במעגלי החברה, הוצ' רכס, תל אביב. כרך א - תרבות
20. סמואל, יצחק. 1991. ארגונים, מאפיינים, מבנים, תהליכים. הוצ' אנו' חיפה. פרקים 1,2 ו-4.
21. פישר עדנה וחנן לוריא, 1995. "אסטרטגיה שיווקית – מהלכה למעשה". שיווק ועוד. עורכים ירון לונדון ואמנון לבב. הוצ' אחעד בע"מ, תל אביב. עמ' 51-58.
22. פופר, מיכה. 1993. על מנהלים כמנהיגים. הוצ' רמות. תל אביב
23. פופר מיכה ואביהו רונן, 1989. על המנהיגות. הוצאת משרד הביטחון, תל אביב.
24. פיטרס ווטרמן, 1996. כיצד להצטיין בניהול. עתרת הוצאה לאור, הרצליה.
25. צחור זאב, 2002 "יחסי מרכז-פריפריה", בתוך "ישראל – האדם והמרחב: נושאים נבחרים בגיאוגרפיה", הוצאת מט"ח. תל אביב.
26. קולינס ופאוורס, 1997. לנצח נבנו: 18 חברות מופת. פקר הוצאה לאור, תל אביב. פרקים 4,5, עמ' 92-129 ופרק 7 עמ' 158-189
27. שגב, מאירה. 2010. הפיתוח והתכנון המרחבי. ספר לימוד בגיאוגרפיה ופיתוח הסביבה. הוצאת משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפדגוגית, ירושלים.

28. שטרייכמן, ננסי ואחרים. 2011. חשיבה אסטרטגית לקידום שינוי חברתי. הוצ' שתיל. ירושלים.

29. שילוני, איריס, 2013. אדם וסביבה בעידן הגלובלי : גאוגרפיה ופיתוח הסביבה. הוצ' מט"ח, תל אביב. יחידה 1-2

אתרי אינטרנט: מאמרים, מצגות, סרטונים

"10 הטעויות שכדאי להימנע מהם בבניית תקציב שנתי":

<http://www.themarker.com/career/1.589555>

"גיוס משאבים מהקהילה" מהדורה אינטרנטית:

<http://shatil.org.il/files/guides/CommResDev/index.html>

הכנת פרזנטציה משכנעת:

<http://www.coach-yourself.biz/index2.php?id=54&lang=HEB>

איך להכין מצגת מנצחת :

<http://www.limudnaim.co.il/%D7%90%D7%99%D7%9A->

מצגת מנצחת, ההצגה הטובה בעיר:

http://kabayim.com/oral_pres.htm

מהדורה אינטרנטית של "משחבה אסטרטגית" בהוצאת שתי"ל:

<http://shatil.org.il/files/guides/Strategic/index.html>

אתר "המכון הישראלי לדמוקרטיה", השוואת נתונים בין מדינות בעולם

<http://www.nationmaster.com/index.php>

פרסומי מרכז טאוב:

<http://taubcenter.org.il/index.php/category/publications/lang/he/>

פרסומי מרכז אדווה:

<http://www.adva.org/>

סרטון על עבודת צוות:

<http://www.youtube.com/watch?v=xpIvGPnHuFo>

מצגת על עבודת צוות:

<http://www.hadassah.org.il/media/2441347/.ppt>

מאמר על עבודת צוות:

<http://www.articles.co.il/article/132658/%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%>

פרסומי המכון הישראלי לדמוקרטיה:

<http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99%>

ד"ר דורון לביא, "מדד הפריפריה" מתוך כנס מחקרי גליל ה-15:

<http://blog.telhai.ac.il/news/6902>

סבירסקי, שלמה, דגן-בזגלו, נוגה, יעדים לתיקון החינוך: 2011,

http://www.adva.org/uploaded/edu_2011.pdf

קרין, תמר, שפרמן, המכון הישראלי לדמוקרטיה, בתוך השכלה גבוהה | גיליון 54 | יוני

2007: אי שוויון בהשכלה הגבוהה בישראל:

<http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99%>

מרכז אדווה: זכאים לתעודת בגרות לפי יישוב, 2009-2010:

[http://www.adva.org/uploaded/Bagrut2010%20\(2\)_2.pdf](http://www.adva.org/uploaded/Bagrut2010%20(2)_2.pdf)

מאמר מגלובס: "חיים יותר, פחות תינוקות מתים" – בין מרכז לפריפריה:

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000874389>

בריאות: צריכת שירותי בריאות בישראל: מרכז מול פריפריה

<http://www.ima.org.il/Ima/FormStorage/Type1/center.ppt#287,10>

מצגת אי שוויון בבריאות בישראל:

http://www.ima.org.il/Ima/FormStorage/Type1/epstein_report.pdf

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, 2011: "השכלה גבוהה יותר, פערי תעסוקה נמוכים יותר"

<http://taubcenter.org.il/index.php/publications/e-bulletin/higher-education/lang/he/>

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, 2011: "דפוסי התעסוקה משתנים מדור לדור ותלויים במגדר ובהשכלה"

<http://www.hesegim-program.org.il/?CategoryID=313&ArticleID=647>

וכן מאמר מתורגם לעברית של OECD:

http://www.hesegim-program.org.il/Uploads/dbsAttachedFiles/hashvati_0512.pdf

מרכז אדווה: הערות על תקציב המדינה 2013-2014

<http://www.adva.org/default.asp?pageid=1001&itmid=749>

מצגת: "אי שוויון מרחבי בתוך מדינות":

<http://geo-ofakim.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=81bd7396-598d-483b-ae8a-2be53aff5720&lang=HEB>

שימוש בכתבות עיתונאיות על יזמים. למשל כתבות על דב מורן:

<http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000788587>

ראה גם מנוע ההשוואה של המכון הישראלי לדמוקרטיה "מבט עולמי משווה":

<http://www.idi.org.il/%D7%9E%D7%99%D7%93%D7%A2-D7%95%D7%9B%D7>

כתבות מעיתונים:

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L->

אבני ראשה, "יצירת חזון בית ספרי ומימוש":

<http://www.avneyrosha.org.il/resourcecenter/resourcesdocs/%D7%99%>

מאמר בנושא חזון אישי:

<http://www.mygoalsaver.co.il/article.asp?a=18&p=6&m=sm>

על ספרו של הרצל, אלטנוילנד, הוצאת מט"ח:

<http://lib.future.cet.ac.il/pages/item.asp?item=17063>

מצגת על בן גוריון, המכון למורשת בן גוריון:

<http://www.bgh.org.il/info/develop/biography/>

על מגילת העצמאות. פרק מהספר "להיות אזרחים בישראל", הוצ' משרד החינוך:

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/D61CC930-C48B-440B-BA57-0BBE5B01CBE3/158126/atzmaut.pdf>

עותק דיגיטלי של הספר "חקר המגזר השלישי בישראל":

<http://www.kotar.co.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=96525742#1.0.5.fitwidth>

מאמר: בני גדרון, "חקר המגזר השלישי בישראל."

<http://www.bgu.ac.il/~gidron/publication/pub11.pdf>

כתבה על יד שרה, לרגל טקס 25 שנה להקמתה:

<http://yafanakar1.wordpress.com/2010/04/12/62/>

כתבה על עלם:

<http://www.elem.org.il/רוצה-להתנדב>

כתבה על "חיבוק ראשון"

<http://www.tinokot.org.il/heb/About/Who%20we%20are/>

סרטים ותכניות טלוויזיה

1. "השד העדתי", פרק מספר 3, בו מראיין אמנון לוי נערים על הסיכוי שלהם להצליח בחיים.

2. "עוברים להודו", סרט על מעבר מנהל חברה אמריקאית להודו.

3. "אינוויקטוס", סרט על מנהיגותו של נלסון מנדלה בניסיון שלו להפוך למנהיג דרום אפריקה לאחר האפרטהייד.

סרטים נוספים המותאמים לתכנית

1. חמוצים, דלית קימור ישראל, 2006

סיפורן של שמונה אלמנות ערביות ישראליות, מוסלמיות דתיות, נטולות השכלה והכשרה, אשר יום אחד החליטו לשנות את גורלן וליצור "סטרט אפ" – בתחום בו הן בקיאות – חמוצים.

2. אריין ברקוביץ, סטיבן שפילברג, ארה"ב, 2001

מאבקה המשפטי של ארין ברוקוביץ' נגד תאגיד האנרגיה "PG&E".

3. פאץ' אדאמס, טום שאדיאק, 1998

סרט ביוגרפיה של פאץ' אדאמס, ממייסדי הליצנות הרפואית.

4. כשהנערים שרים, כריסטוף בארטייה, צרפת, 2004,

מורה חדש, תמים ואנושי מצליח לשנות את הרגלי הלמידה ואת גישת התלמידים לחיים באמצעות מקהלת בנים שהוא מקים.

5. כוחו של אחד, ג'ון ג'י. אווילדסן, 1992

נער הגדל בדרום אפריקה השסועה בזמן התפתחות משטר האפרטהייד, מוצא את עצמו כמתווך בין הגזעים והשבטים השונים והופך למוביל לליכוד השבטים השונים למען יצירת חברה שוויונית והוגנת.

6. אל ג'יסר, אבתסאם מראענה, ישראל, 2005

על המאבק העיקש של קבוצת נשים צעירות ורווקות, המנסות להוביל את הכפר ג'יסר א-זרקא למקום טוב יותר.

7. מלאכיות מברזל, קטיה פון גרניה, 2004

על המאבק למען הפמיניזם.

8. מבעד ללוח, ג'ף בלקנר, 2011

סיפורה של סטיסי בס, מורה לתלמידים מחוסרי בית המתגברת ועל דעות קדומות ועושה שינויי בחייהם.

9. תעביר את זה הלאה, בימוי מימי לידר, אוקטובר 2000

10. לחם, רם לוי, ישראל 1986 – פ

11. רדיו, מייקל טולין, ארה"ב 2003

12. לזכור את הטיטנים, בועז יכין, ארה"ב 2000

13. בית שאן, רינו צרור ודורון צברי, 1996

14. צבים יכולים לעוף, באהמאן גובאדי, איראן, 2004

תערוכות – הזמנה לשקט, דיאלוג בחשיכה, דיאלוג עם הזמן.

הצגות – לא על הלחם לבדו, מעל העננים.

נספח 1

תלקיט (פורטפוליו) לתלמיד בכיתה י'

מטלת ביצוע מספר 1 – תיק עבודות אישי על אחד מנושאי השיעור

מטלת כתיבה אישית על אחד מנושאי השיעור. מטלה זו תוגש למורה בחלקה השני של השנה.

תוכן הדו"ח יכלול את המרכיבים הבאים:

1. בחירת תופעה חברתית שנידונה בשיעור.
2. תיאור התופעה ומאפייניה בעולם ובישראל.
3. תיאור השפעתה של התופעה על המצב החברתי בישראל. (מדוע התופעה מזיקה, ומדוע יש לנסות ולצמצם אותה)
4. רעיון אישי ליזמות – כיצד להתמודד עם התופעה ולצמצם אותה. על הרעיון לכלול כלים ושיטות שטרם נוסו להתמודדות של המדינה ושל האזרחים עם התופעה.
5. סיכום והערכה אישית – באיזו מידה הנושא פוגש את התלמיד בחיי היומיום שלו, ובמידה ולא, האם ראוי להרחיב את העניין האישי במתרחש באותו נושא.

הדו"ח יוגש אחת לחודשיים, ויכלול כ 3 עמודים מודפסים עם רווח כפול.

שלושת הדו"חות יהוו יחד את התלקיט לשנה זו, ויהוו 60% מהציון האישי של התלמיד לסוף כיתה י'.

נספח 2

תלקיט (פורטפוליו) לתלמיד בכיתה י"א

מטלת ביצוע מספר 2: הגשת תיק פרויקט - תכנון

מטלת הביצוע השנייה תהיה הגשת תיק פרויקט צוותי בסיום שנת הלימודים בכיתה י"א.

תיק הפרויקט, הפורטפוליו, יציג את נושא המיזם הצוותי ואת תכנית העבודה למימוש, ויכלול את התחומים הבאים:

1. הצגת הנושא הנבחר, והסיבה שהצוות בחר בנושא זה.
 2. הסבר מעמיק על התופעה החברתית אותה בחר הצוות, על מנת לקדם יוזמה חברתית משלו, בעולם ובישראל.
 3. תיאור ומידע על הארגון / מסגרת הפעילות בה בחר הצוות לפעול: מטרות הארגון והאופן בו הוא פועל כדי להתמודד עם התופעה החברתית.
 4. ממצאי האבחון הארגוני (תוצאות השיחות והשאלונים) שקיים הצוות בארגון והצגת הפער אשר בו בחר הצוות להתמקד: מה עדיין חסר שהצוות יכול לקדם ולתת מענה לאורך זמן.
 5. הצגת הפיתרון לפער – המיזם שלדעת אנשי הצוות יענה על הפער ויצמצם את התופעה החברתית: הצגת הרעיון המרכזי, מה הוא אמור לקדם וכיצד הוא אמור לעשות זאת לאורך זמן.
 6. הצגת תכנית עבודה של הצוות - מי עושה, מה עושה, מתי עושה: תוכנית עבודה הכוללת "כוחות ומשימות". חלוקת המיזם למקטעי זמן ומשימות, וחלוקת המשימות בין אנשי הצוות.
 7. סיכום והתרשמות אישית של כל אחד מחברי הצוות על המיזם ואופן מימושו.
- תיק הפרויקט, אותו יציג הצוות באמצעות פרזנטציה לכיתה, יוגש למורה בסיום שנת הלימודים ויקנה לכלל התלמידים ציון זהה לזה שניתן לעבודה כולה. הקריטריונים לבחינת איכות העבודה יכללו מספר קריטריונים:
- הצגת התופעה החברתית באופן רחב ומעמיק, תוך שימוש במקורות מידע שונים ומגוונים.
 - ניתוח הארגון בו יפעל הצוות, על הצלחותיו והפגרים שהארגון טרם נתן להם מענה
 - מקוריות ההצעה למיזם הצוותי

- מידת הישימות של הפיתרון
- עבודת צוות במהלך הכנת תיק הפרויקט

נספח 3

תלקיט (פורטפוליו) לתלמיד בכיתה יב'

מטלת ביצוע מספר 3: הגשת תיק פרויקט – סיכום הפעילות

מטלת הביצוע השלישית תהיה הגשת תיק פרויקט צוותי מסכם בסיום שנת הלימודים בכיתה י"ב.

התלקיט שיוגש יכלול את המרכיבים הבאים:

- מבוא - הכולל את הצגת הפער החברתי, את הארגון בו בחר הצוות לפעול ואת המיזם אותו הם סיכמו לקדם.
- דפי פעילות – בעקבות כל גיחה למימוש המיזם ייכתב דף פעילות ע"י כל אחד מתלמידים בצוות, או לחילופין ע"י נציג מהתלמידים בסבב, כך שכל תלמיד ייקח על עצמו לפחות סיכום דף פעילות אחד. דף הפעילות יכלול: מה תוכנן לאותו היום, מה בוצע, הישגים ולקחים לעתיד. כמו כן יכיל דף הפעילות מקום להתרשמות אישית, ולהמלצות לעתיד.
- סיכום הפרויקט: תכנון מול ביצוע, הישגים ומה נותר עדיין לקדם על מנת לממש את היוזמה.
- סיכום אישי: של כל אחד מהתלמידים, שיכלול רפלקציה על התהליך ועל מידת התרומה שלו לקהילה ולתלמיד באופן אישי.

הפרויקט יוצג לכיתה באמצעות מצגת או פרזנטציה אחרת, שתציג את המיזם, את האופן בו הוא בוצע ואת התרומה שלו לקהילה, לארגון או לתופעה שעבורה נוצר המיזם.

מערך שיעור מס' 1: ישראל כפסיפס תרבותי / מהי בעיה חברתית

שיעור מבוא.

מטרת השיעור: שיעור מבוא על החברה הישראלית. מטרת השיעור תהיה להבין את המורכבות של החברה הישראלית כ"חברת הגירה" המורכבת מרבדים וקבוצות אוכלוסייה מאוד מגוונות.

פירוט המפגש / השיעור:

משך	הנושא	הפעילות	אמצעים
30 דק'	רב תרבותיות פסיפס ישראלי	1. <u>הבנת המושג "חברה רב תרבותית"</u>: לבקש מהתלמידים לציין את המקור של הוריהם / סביהם. לצייר שמש עם כלל המקורות. <u>נושא לשיחה :</u> מה המשמעות של רב תרבותיות? חברת מהגרים? איך זה בא לידי ביטוי בחיי היום יום? דוגמאות: מאכלים, חגים ואירועים, שפות, מתי זה יתרון? (תמיד יש מתורגמן בבית החולים, בבנק, ...) מתי זה חיסרון? האם יש סטאטוס של עדות? האם יש כאן פרמידה? האם ניתן לטפס בפירמידה? 2. <u>הבנת המושג "פסיפס ישראלי"</u>. סיפור העדות הוא רק אחד ממאפייני הפסיפס / השסעים בחברה הישראלית. מה עוד?	כתבה על פערים בין אשכנזים לספרדים מינואר 14 תמונה גדולה של פסיפס

	דתיים / חרדים / חילונים, יהודים / ערבים, אשכנזים / ספרדים ועוד ועוד. 3. תובנה מסכמת: על מנת ליהנות מפסיפס צריך לראות את התמונה המלאה.		
על הלוח: התכנית השנתית	הצגת התכנית השנתית: ● תכני הלימוד, ● סגנון הלימוד, ● המשימות האישיות, ● משפט ציבורי – לאחר פסח 2015	הצגת התכנית השנתית	15 דק'

משך	הנושא	הפעילות	אמצעים
30 דק'	מהי בעיה חברתית	ארבעה אירועים שונים. מקריאים את האירוע. הזוג מחליט אם מדובר באירוע פרטי או בבעיה חברתית. דיון בכיתה על כל אירוע – • מסכימים? • מדוע זה פרטי בלבד? • מדוע זה משקף בעיה חברתית? • מה ההבדל בין פרטי לציבורי? ומכאן: מהי בעיה חברתית? להגדיר יחד עם הכיתה את המושג על הלוח.	ארבעה אירועים כתובים: 1. משבר כלכלי, מכתב מהבנק על עיקול חשבון ופינוי מהדירה. 2. בדיקה מבישה בשדה התעופה כי שם המשפחה הוא עמר. 3. לא נותנים לחבר מהחבורה להיכנס למועדון, בגלל שהוא כהה. 4. שלושה נערים מגיעים למפגש הבילוי בירושלים בטרמפים מהמושב, כי אין להם תחבורה ציבורית.
15 דק'	מיפוי בעיות חברתיות בישראל	מציירים שמש, במרכזה המושג "בעיות חברתיות בישראל". סיעור מוחות – מהן הבעיות החברתיות המאפיינות את מדינת ישראל? להישאר במיפוי, לא להגרר לשיחה על כל אחת מהבעיות. לסכם בתמונה המלאה: חברת מהגרים, עם הרבה שסעים והרבה בעיות חברתיות. עם זה נתמודד במהלך השנה:	

	א. נבין את המקור לחלק גדול מהבעיות, ב. נדון בפתרונות אפשריים מבחינת המדינה, ג. נציע פתרונות / יזמויות שבני נוער יכולים לקדם בסביבתם, ד. נבחר נושא מרכזי אחד עליו נקיים משפט ציבורי.		
--	---	--	--

כתונת פסים

בביצוע אומני ישראל מילים: מאיר אריאל לחן: ארקדי

זכין

לפני כמה וכמה שנות אלף

נפרדנו אני ואחי

הוא לכיוון של הקרירים האלה

אני לדרום מזרחי

יובלות על יובלות לא התראנו

ופתאום נפגשנו כאן

לא הכרנו כל כך השתננו

טוב שהשארנו סימן

מה הם עשו לך אתה בכלל לא דומה לי

בבכי צחק לי אחי

אתה לא נראה כל כך ישראלי

בטח שלא תנכי

כן, כל הצבעים עוד יזהירו

לכל הצדדים בעולם

לראות כולם את כולם

וכל הצדדים עוד יכירו

בגוונים השונים את עצמם

ויותר הצבעים לא יסתירו

אדם מאדם דם מדם

מי שמדבר צחקתי בכיתי למראה החיוור של אחי

למבטא המוזר שלו ביטא זה יותר תנכי?

הו כתונת פסים שלי כל פס בי נוגע
כל פס רוצה לקלף לי את העור
הו פסים פסים פסים שלי אני לא אשתגע
רק אתן לגוונים מעט אור

פולנים התנפלו על מרוקו
רוסים נכנסו בתימן
מצרים חטפה מטורקיה
שבדרך תקעה את יוון
איך שביניהם הסתבכו
כבר סופר אף כי לא יאומן
אבל למה את המלחמות הזרות שלהם משכנו
אחרי שהם שכחו אותנו מזמן מזמן
הו כתונת פסים שלי כל פס בי נוגע
כל פס רוצה לקלף לי את העור
הו פסים פסים פסים שלי
אני לא אשתגע לא אשתגע
רק אתן לגוונים מעט אור

כן, כל הצבעים עוד יזהירו..

השמעת השיר כתונת פסים, חלוקת המילים, דיון על השיר:

<https://www.youtube.com/watch?v=SO8gyhp1WyQ>

נספח 5

הקרנת סרט: "עוברים להודו"

דף תצפית

שם התלמיד: _____

1. מפגש תרבויות בין התרבות האמריקאית לתרבות ההודית

מפגש התרבויות בעיניים של טוד – המנהל האמריקאי:

כיצד חווה טוד את ההבדל בין מה שהוא מכיר כאמריקאי למה שהוא נתקל בהודו? תארו והביאו דוגמאות:

תיאור כללי:

דוגמאות להבדלים בין אמריקה להודו

(1)

(2)

(3)

מפגש התרבויות בעיניים של העובדים ההודים:

כיצד חווים העובדים ההודים את ההבדלים בין מה שהם מכיר למה שמלמדים אותם על אמריקה? תארו והביאו דוגמאות:

תיאור כללי:

דוגמאות להבדלים בין אמריקה להודו

_____ (1)

_____ (2)

2. הגלובליזציה והשפעתה על החברה

"גלובליזציה (מלטינית - גלובוס, כדור, מונח המשמש לציון כדור הארץ) היא התרחבות, האצה והעמקה של הקשרים הפוליטיים, התרבותיים והכלכליים בין מדינות, חברות ויחידים באופן היוצר שילוב של כלכלות, תרבויות ותנועות פוליטיות מכל העולם." מתוך ויקיפדיה

יתרונות הגלובליזציה

ציין מהם היתרונות, לדעתך, של תהליך הגלובליזציה (הפיכת העולם כולו ל"עולם אחד"), ובמה היא תורמת לבני האדם. הבא דוגמאות מהסרט.

חסרונות הגלובליזציה

ציין מהם חסרונות, לדעתך, של תהליך הגלובליזציה (הפיכת העולם כולו ל"עולם אחד"), ובמה היא פוגעת בבני האדם, בפרטים ובחברה. הבא דוגמאות מהסרט.
